

Rapporter från riksdagen 2024/25:RFR8

Arbetsmarknadsutskottet AU

Arbetsmarknadsutskottets offentliga sammanträde om läget på arbetsmarknaden och arbetslösheten

Arbetsmarknadsutskottets offentliga
sammanträde om läget på arbetsmarknaden
och arbetslösheten

ISSN 1653-0942
ISBN 978-91-7915-125-6 (tryck)
ISBN 978-91-7915-126-3 (pdf)
Riksdagstryckeriet, Stockholm 2025

Förord

Arbetsmarknadsutskottet höll den 28 januari 2025 ett offentligt sammanträde om läget på arbetsmarknaden och arbetslösheten.

I det följande redovisas dagordningen, en förteckning över deltagarna och de uppteckningar som gjordes vid sammanträdet. De bilder som visades under anförandena finns i en bilaga till rapporten. Sammanträdet direktsändes av SVT Forum och en videoupptagning finns att se i efterhand på riksdagens webbplats.

Stockholm 3 mars 2025

Magnus Persson (SD)
ordförande i arbetsmarknadsutskottet

Ardalan Shekarabi (S)
vice ordförande i
arbetsmarknadsutskottet

Anna-Lena Hultgård Sancini
kanslichef i arbetsmarknadsutskottet

Innehållsförteckning

Förord 3

Dagordning 5

Deltagarförteckning 6

Uppteckningar från det offentliga sammanträdet..... 8

Bilder från det offentliga sammanträdet 44

Dagordning

Datum: 28 januari 2025 kl. 9.00–ca 12.00

Plats: Riksdagens andrakammarsal

9.00–9.05	Inledning Magnus Persson, ordförande i arbetsmarknadsutskottet
9.05–9.55	Anföranden Albin Kainelainen, generaldirektör, Konjunkturinstitutet Joakim Stymne, generaldirektör, Statistikmyndigheten SCB Maria Hemström Hemmingsson, generaldirektör, Arbetsförmedlingen Johan Lidefelt, nationalekonom, Svenskt Näringsliv Torbjörn Hållö, chefsekonom, Landsorganisationen i Sverige
10.00–10.30	Paus med kaffe, te och smörgås
10.30–11.55	Frågor från ledamöterna Inbjudna talare och övriga inbjudna deltagare svarar på ledamöternas frågor
11.55–12.00	Avslutning Ardalan Shekarabi, vice ordförande i arbetsmarknadsutskottet

Deltagarförteckning

Arbetsmarknadsdepartementet

Mats Persson, arbetsmarknads- och integrationsminister

Maria Noleryd, politiskt sakkunnig

Jasmina Hopstadius, departementsråd

Utbildningsdepartementet

Maria Nilsson, statssekreterare

Andreas Bokerud, kansliråd

Finansdepartementet

Johan Paccamonti, planeringschef

Karine Jabet Raoufinia, departementsråd

Wilmer Niva Printz, departementssekreterare

Konjunkturinstitutet

Albin Kainelainen, generaldirektör (talare)

Hanna Ågren, enhetschef

Statistikmyndigheten SCB

Joakim Stymne, generaldirektör (talare)

Krister Näsén, statistiker

Lukas Gamerov, statistiker

Arbetsförmedlingen

Maria Hemström Hemmingsson, generaldirektör (talare)

Petra Nyberg, analytiker

Johan Rydstedt, kvalificerad handläggare

Svenskt Näringsliv

Johan Lidefelt, nationalekonom

Pontus Liljefors, makroekonom

Landsorganisationen i Sverige

Torbjörn Hållö, chefsekonom (talare)

Johan Enfeldt, utredare

Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering

Martin Söderström, generaldirektör

Johan Vikström, professor och forskningsledare

Svenska ESF-rådet

Håkan Forsberg, generaldirektör

Jonas Bergström, förvaltningschef

Myndigheten för yrkeshögskolan

Magnus Wallerå, generaldirektör

Eva-Lena Kopparvik, enhetschef

Arbetsgivarverket

Roger Vilhelmsson, chefsekonom

Andreas Nyström, förhandlingschef

Sveriges Kommuner och Regioner

Annika Wallenskog, chefsekonom

Patrik Jonasson, ekonom

Sveriges akademikers centralorganisation

Håkan Regnér, chefsekonom

Gilbert Fontana, arbetsmarknadsexpert

Tjänstemännens centralorganisation

Håkan Gustavsson, utredare

Uppteckningar från det offentliga sammanträdet

Ordföranden: Jag öppnar dagens möte och hälsar er välkomna till arbetsmarknadsutskottets offentliga sammanträde om läget på arbetsmarknaden och arbetslösheten. Jag heter Magnus Persson och är ordförande i arbetsmarknadsutskottet. På min högra sida har jag min vice ordförande Ardalan Shekarabi, och på min vänstra sida har jag vår kanslichef Anna-Lena Hultgård Sancini.

Temat för dagens sammanträde är läget på arbetsmarknaden och arbetslösheten. Arbetskraftsdeltagandet och sysselsättningsgraden är höga i Sverige i jämförelse med till exempel övriga EU-länder. Samtidigt är arbetslösheten oroväckande hög.

Arbetsmarknaden påverkas både av konjunkturläget och av strukturella reformer, och då inte bara inom arbetsmarknadspolitiken utan även inom bland annat utbildnings- och skattepolitiken. Utbildningspolitiken har tillsammans med arbetsmarknadspolitiken en central roll i att klara kompetensförsörjningen i dag och i framtiden, framför allt när det gäller att förbättra matchningen på arbetsmarknaden. Därför har utskottet bjudit in utbildningsutskottet till dagens sammanträde.

I dag önskar vi få fördjupad information om läget på arbetsmarknaden och arbetslösheten i vårt land, och vi är glada över att ni alla är här för att lämna information och diskutera de här väldigt angelägna frågorna tillsammans med oss i arbetsmarknadsutskottet. Sammanträdet är en del av utskottets arbete med uppföljning och kunskapsinhämtning i olika ärenden.

Sammanträdet sänds direkt i SVT Forum. Det kommer även att gå att ta del av sändningen på SVT Forum i efterhand. Sammanträdet sänds också både direkt och i efterhand på riksdagens egen webb-tv.

Det som sägs under sammanträdet skrivs ned i uppteckningar och kommer senare att publiceras i en rapport från riksdagen. Jag ber därför de deltagare som använder sig av Powerpoint att tydligt referera till de bilder ni talar om så att det blir rätt i uppteckningarna. Det är också viktigt att det alltid framgår vem som har ordet.

Vi kommer att börja med anföranden av inbjudna talare, och sedan tar vi frågestunden efter fikat. Med det vill jag lämna ordet till vår första talare Albin Kainelainen, som är generaldirektör för Konjunkturinstitutet. Varmt välkommen!

Albin Kainelainen, Konjunkturinstitutet: Tack för inbjudan! Jag ska koncentrera min presentation till den konjunkturella delen av arbetslösheten.

Om vi tittar på arbetslösheten i Sverige, som är den blå kurvan i diagrammet på bild 1, ser vi tydligt att den har legat mellan 6 och 9 procent under de senaste

20 åren. Det är en relativt hög nivå. Längre tillbaka hade vi, som alla vet, en betydligt lägre arbetslöshet i Sverige.

Det här innebär att vi ekonomer tolkar arbetslösheten i Sverige som i huvudsak strukturell på en ganska hög nivå, det vill säga att arbetslösheten såklart påverkas av konjunkturen men huvudsakligen är bestående och oberoende av vilket konjunktorellt läge som Sverige befinner sig i. Det är såklart mer utmanande när det gäller att få ned arbetslösheten, eftersom det kräver andra typer av åtgärder.

Sedan kan det vara intressant att jämföra med jämförbara länder. Jag har därför, i form av den röda kurvan, ritat in den genomsnittliga arbetslösheten för ett antal länder som vi brukar jämföra oss med – Tyskland, Nederländerna, Danmark, Finland och Norge. Där kan ni se att dessa länder har haft en delvis annan utveckling av arbetslösheten; det finns såklart konjunkturrella variationer, men dessa länder har över de senaste 20 åren i stället sett en nedgång till en betydligt lägre nivå – omkring 3–5 procent, jämfört med de svenska 6–9 procenten. Det är viktigt att ha med sig.

Vi kan fortsätta att jämföra med andra länder. Som utskottsordföranden inledde med är den svenska sysselsättningsgraden och det svenska arbetskraftsdeltagandet höga. Men om man jämför med de här länderna, som alltså är mer lika oss, kan vi på bild 2 se att sysselsättningsgraden i Sverige – den blå linjen i det högra diagrammet, vilken jämförs med den röda linjen, som är jämförelseländerna – liknar deras. Det är också intressant att se att de länder som har lyckats få ned arbetslösheten även har höjt sysselsättningsgraden över de senaste 20 åren. Det har skett i Sverige också, men ökningen av sysselsättningsgraden har varit snabbare i jämförelseländerna.

Tittar vi på arbetskraftsdeltagandet ser vi att gapet är ungefär oförändrat mellan Sverige och jämförelseländerna, vilket vi ser i det vänstra diagrammet.

Då blir givetvis frågan: Ska man beskriva Sveriges arbetsmarknad som väl fungerande eller inte? Det är en fråga som många tvistar om och som vi kommer att höra olika budskap kring i dag.

Min bild är att den höga sysselsättningsgraden och det höga arbetskraftsdeltagandet såklart är en styrka för Sverige men att vi har ett betydande arbetslöshetsproblem i vårt land. Det skapar kostnader inte bara för samhället utan framför allt för de arbetslösa individerna och deras familjer, vilket är viktigt att ha med sig. Jag skulle inte beskriva det som att Sveriges högre arbetslöshet nödvändigtvis beror på att vi har fått in fler på arbetsmarknaden, utan det tycks också finnas någonting som rör förmågan att skapa arbete i ekonomin.

Jag går över till det konjunkturrella nuläget, som visas i den tredje bilden. Här räknar vi på hur mycket av arbetslösheten som är konjunkturrell, och det här diagrammet visar hur stor den konjunkturrella arbetslösheten är. På x-axeln står det K1, K2 och så vidare, vilket står för kvartal 1, 2, 3 och så vidare. Om ni tänker er att det inleds en lågkonjunktur kvartal 1, längst till vänster, vad händer då med den konjunkturrella delen av arbetslösheten?

Vi har ritat in lite olika lågkonjunkturer som Sverige har gått igenom de senaste 20 åren. Vi har it-kraschen i början av 2000-talet, och vi har finans-

krisen, som är den röda linjen. Vi har pandemin, som är den gröna linjen, och vi har den nuvarande lågkonjunkturen, som är den lila linjen. Där kan man se att den konjunkturella arbetslösheten i Sverige vanligtvis stiger med ungefär 2 procentenheter. Det kan ske med lite olika hastighet, och som jag ska visa senare är det lite olika i olika sektorer och så vidare. Men det är ungefär 2 procent i de tre senaste lågkonjunkturena.

I den lågkonjunktur vi är inne i nu har dock arbetslösheten hittills stigit med 1 procentenhet, vilket är ungefär hälften så mycket som i de tidigare lågkonjunkturena. Precis som alla andra prognosbedömare tror vi på Konjunkturinstitutet inte att arbetslösheten kommer att stiga så mycket mer, men jag vill poängtera att det är en prognos. Det är klart att vi riskerar att få ytterligare stigande arbetslöshet, men som det ser ut nu ser vi inga tydliga tecken på det. Den här lågkonjunkturen kan karakteriseras av att den är lite mildare mot arbetsmarknaden och arbetslösheten än tidigare lågkonjunkturer.

På bild 4 ser vi ett färgglatt diagram med en massa staplar. Jag ska ta er igenom det. Diagrammet visar hur sysselsättningen ökar och minskar olika enskilda år, från 1994 fram till våra prognoser för 2025 och 2026.

Vad ni kan se är att det när vi har minskande sysselsättning i Sverige, det vill säga när staplarna är negativa, historiskt sett ofta har varit mycket grönt i staplarna. Det betyder att det ofta är inom industrin som sysselsättningen har minskat. Det skedde väldigt kraftigt under den stora finanskrisen 2008–2009 då industrin gjorde väldigt starka stopp i produktionen, och det skedde även i samband med it-kraschen under tidigt 00-tal.

En annan sak att observera är att offentliga myndigheter – de gula staplarna – har bidragit negativt till sysselsättningen i många av de tidigare lågkonjunkturena. Det har vi inte sett under den här lågkonjunkturen. Givetvis finns det skillnader när sysselsättningen i staten har ökat och när den har utvecklats svagare i regioner och kommuner, men vi ser inte samma typ av mönster av ganska stora neddragningar inom offentliga myndigheter som under tidigare lågkonjunkturer.

Den här gången kan man se att den röda negativa stapeln är större än tidigare. Det är byggsektorn, som under den här lågkonjunkturen har tagit en mycket hårdare smäll än under tidigare lågkonjunkturer – åtminstone sedan mitten av 1990-talet. Den här lågkonjunkturen karakteriseras alltså extra mycket av en svag utveckling i byggsektorn men också av en svagare utveckling i tjänstesektorn och en mindre svag utveckling i industrin än vanligt.

Vi går över till att titta på individer. På bild 5 visas uppgången i arbetslöshet i form av procent av de arbetslösa baserat på var man är född och vilken utbildning man har, och vi jämför nuvarande lågkonjunktur med finanskrisen och pandemin. Här kan ni notera att arbetslöshetsuppgången den här gången i betydligt större utsträckning består av eftergymnasialt utbildade – både utrikes födda eftergymnasialt utbildade och, vilket är intressant, inrikes födda eftergymnasialt utbildade.

Ungefär hälften av arbetslöshetsuppgången under den här lågkonjunkturen kommer från eftergymnasialt utbildade. Det kan jämföras med tidigare, då

gymnasialt och förgymnasialt utbildade har stått för en större andel. Det är ganska naturligt om man till exempel tänker på finanskrisen, där industrin tog en hård smäll. Där finns det många gymnasialt utbildade. Den här gången har nedgången sett annorlunda ut.

Det här påverkar såklart hur man ska möta lågkonjunkturen. Utifrån Konjunkturinstitutets perspektiv ser vi att den här lågkonjunkturen inte bör mötas av väldigt stora efterfrågestimulanser från finanspolitiken. Vi har i stället sett att den här lågkonjunkturen kan mötas med den normala stabiliseringspolitiken, framför allt via Riksbanken.

Den här lågkonjunkturen har inneburit en lite mindre uppgång i arbetslösheten, men man behöver såklart möta den uppgången med de förändringar av arbetsmarknadspolitiken och så vidare som är nödvändiga. Det är dock viktigt att komma ihåg att det stora arbetslöshetsproblemet i Sverige är strukturellt och inte konjunkturrellt, vilket självklart påverkar vilka åtgärder som ska vidtas. Vilka åtgärder som är lämpliga att vidta mot strukturell arbetslöshet överlåter jag åt övriga talare att berätta.

Joakim Stymne, Statistikmyndigheten: Jag tackar så jättemycket för inbjudan. Jag är alltså generaldirektör för SCB, och det är vi som tar fram uppgifterna om arbetsmarknaden.

Vi har två huvudsakliga produkter – båda officiell statistik – som ni ser på den första bilden i presentationen. Statistiken beskriver den svenska arbetsmarknaden genom att belysa sysselsättning, arbetslöshet och personer utanför arbetskraften. Dels har vi AKU, som är en urvalsundersökning. Den är snabb; vi får den 17 dagar efter referensperioden. Dels har vi BAS, Befolkningens arbetsmarknadsstatus, vilket är en ganska ny produkt. Den är registerbaserad och innebär en totalräkning av arbetsmarknaden.

En fördel med AKU är möjligheten att ställa specifika frågor när vi gör undersökningen. Den stora fördelen med BAS är dels att den är billigare att framställa, dels att den ger möjlighet att bryta ned statistiken på detaljerade nivåer – exempelvis efter lokala områden, specifika grupper eller olika anknävningsnivåer. Det ger alltså en mer fullödig bild av ställningen i Sverige.

Bild nummer 2 visar en internationell jämförelse baserad på de arbetskraftsundersökningar som görs i Sverige och övriga länder i EU. På x-axeln har vi arbetskraftsdeltagande, och arbetskraftsdeltagandet omfattar dem som vill jobba. Det är alltså både de som jobbar och de som säger att de vill jobba, det vill säga de arbetslösa. Sysselsättningsgraden är den andel som är sysselsatt.

Om det inte fanns någon arbetslöshet skulle arbetskraftsdeltagandet och sysselsättningsgraden vara desamma, men det är de inte. Sverige har ett högt arbetskraftsdeltagande och en hög sysselsättningsgrad. Det här innebär att man kan ha både ett högt arbetskraftsdeltagande, en hög sysselsättningsgrad och en högre arbetslöshet än ett annat land, lite grann beroende på hur strukturen ser ut på respektive arbetsmarknad.

En viktig förklaring till skillnaderna i arbetskraftsdeltagandet i olika länder är det kvinnliga arbetskraftsdeltagandet. Det finns även andra förklaringar, men det är en del av det. Det svenska arbetskraftsdeltagandet ligger på drygt 88 procent, och EU-snittet är ungefär 80 procent. Den svenska sysselsättningsgraden ligger på ungefär 82 procent, och EU-genomsnittet där är 76 procent.

På bild 3 ser vi utvecklingen av detta över tid. Den röda linjen visar utvecklingen utjämnad; det finns nämligen fluktuationer över året vad gäller arbetskraftsdeltagandet. Den blå linjen är sysselsättningsgraden, och som ni ser är sysselsättningsgraden förstås mer konjunkturkänslig än arbetskraften. Vi har sett en nedgång i arbetskraften under pandemin, och vi ser en försvagning av arbetskraftsdeltagandet under det senaste året.

Intressant är att vi har en trendmässig uppgång i arbetskraftsdeltagandet. Det här kan till del förklaras av ett ökat arbetskraftsdeltagande bland utlandsfödda.

På bild 4 ser vi fast anställda och tidsbegränsat anställda, vilket anges i antal personer. Den blå linjen är fast anställda – det är den vänstra skalan – och den röda linjen är de tidsbegränsat anställda, vilket är den högra skalan. Som ni ser har vi haft en trendmässig uppgång i de fast anställda, som också har varit mindre konjunkturkänsliga än de tidsbegränsat anställda. Det var en kraftig nedgång av tidsbegränsat anställda under finanskrisen 08–09, och det var också en nedgång under pandemin.

Vi ser att det har varit en ganska betydande nedgång av tidsbegränsat anställda sedan början av 2022. Man brukar se på de tidsbegränsat anställda och förändringar i de siffrorna som en ledande indikator för arbetsmarknaden i stort, så det här skulle kunna peka på en förväntan om en nedgång även för fast anställda. Det har vi inte riktigt sett utom i begränsad utsträckning under det senaste året. Vi ser också en utplaning av nedgången för de tidsbegränsat anställda.

På bild 5 ser vi utvecklingen av arbetslösheten. Den såg vi även tidigare, när Konjunkturinstitutet visade sina bilder. Vi ser en rejäl uppgång 2008 och en kraftig uppgång i samband med pandemin.

Intressant kan vara att titta på långtidsarbetslösa. Arbetslösheten är den vänstra skalan i procent, och långtidsarbetslösheten visas som andel av den totala arbetslösheten – den högra skalan. Långtidsarbetslösheten ligger nu kring 40 procent. Vi ser att linjen ser ut att ha tagit två steg uppåt, ett i samband med finanskrisen 2008–2009 och ett efter pandemin. Det har gått ned under de senaste åren, men inte till de nivåer som rådde före pandemin.

Tittar vi på ungdomsarbetslösheten ser vi en likartad bild. Det är stora fluktuationer i ungdomsarbetslösheten över året eftersom många av de ungdomsarbetslösa är heltidsstuderande som också söker jobb. Så mycket som 60 procent av de ungdomsarbetslösa är heltidsstuderande.

Jag övergår till bild 6 och det vi kan visa med hjälp av BAS, som jag nämnde tidigare. Här kan vi få en bra bild av de regionala skillnaderna. På den nedre skalan har vi arbetslösheten, och på y-skalan har vi sysselsättningsgraden. Nere till höger ser vi län med låg arbetslöshet och hög sysselsättnings-

grad, och det är flera av Norrlandslänen som placerar sig där. Uppe till vänster har vi län med hög arbetslöshet och låg sysselsättningsgrad.

Skåne och Uppsala utmärker sig lite grann här, och en del av förklaringen till det är att de har en stor andel studerande. Men det är också så att vi generellt sett kan se en nedgång i sysselsättningen; bara Uppsala och Västerbotten har högre sysselsättning i dag jämfört med för ett år sedan.

Jag tror att jag hoppar över de bilder som visar sysselsättningsgraden på kartor och i stället går till bild 9, där vi ser sysselsättningsgraden uppdelat på olika kategorier. Till vänster ser vi sysselsättningsgraden i procent i olika kategorier. Den översta, blå, linjen representerar inrikes födda, och den ljusblå linjen representerar utrikes födda. Den röda linjen är utrikes födda med födelseplats utanför EU, och den nedersta linjen är människor med förgymnasial utbildning.

Vi ser här att det inte är särskilt stora skillnader i sysselsättningsgraden för de inrikes födda – den ligger på marginellt högre nivåer i dag än den gjorde 2020 – men vi ser också en bild av hur sysselsättningsgraden för utrikes födda har utvecklats under den här tiden. Vi kan även se förändringen i den högra bilden, där det är jämfört i procentenheter. Där har vi återigen en bild av hur sysselsättningsgraden bland personer födda utanför EU har fortsatt att öka under den här tiden.

Ibland är frågan: Vad är det egentligen att vara sysselsatt? Det finns en internationellt överenskommen definition, nämligen att den som har jobbat en timme räknas som sysselsatt. Är det ett problem här? Är det så att det är väldigt många som har väldigt kort arbetstid? Bilden är väl egentligen inte att det är på det sättet. Man kan till exempel se att utrikes födda män har en något längre medelarbetstid än inrikes födda män. Utrikes födda kvinnor har marginellt mindre medelarbetstid än inrikes födda kvinnor.

Den sista bilden visar unga mellan 16 och 24 år. I det vänstra diagrammet visar den röda linjen arbetslösheten bland de inrikes födda, och den blå linjen visar utrikes födda. Det högra diagrammet visar också en förändring genom åren.

Maria Hemström Hemmingsson, Arbetsförmedlingen: Tack för inbjudan till det här viktiga och angelägna seminariet! Jag kommer att ta avstamp i det som Joakim och Albin har talat om.

Jag vill inleda med att konstatera att det är mycket på den svenska arbetsmarknaden som i grunden fungerar bra. Vi har en hög sysselsättningsgrad, vi har ett högt arbetskraftsdeltagande och vi har en hög utbildningsnivå.

För närvarande har vi också en lågkonjunktur som har blivit längre och djupare än vad de flesta av oss förutsåg. I dagsläget är närmare 380 000 människor inskrivna på Arbetsförmedlingen som arbetssökande, vilket motsvarar drygt 7 procent av arbetskraften i åldern 16–65 år. Av dem är 150 000 långtidsarbetslösa. Vår bedömning är att ökningen av arbetslösa kommer att

avstanna under det första halvåret 2025 och att arbetslösheten sedan successivt kommer att minska.

Precis som Albin sa är den konjunkturella arbetslöshet som vi ser just nu inte det stora problemet i ett större perspektiv. Även om det innebär stora utmaningar för dem som drabbas och för samhället är den stora samhällsekonomiska utmaningen den underliggande strukturella arbetslösheten. Jag tänker exemplifiera det med att titta på gruppen långtidsarbetslösa.

Diagrammet på den första bilden visar utvecklingen av antalet långtidsarbetslösa från 2006 och framåt. På den vertikala axeln har ni alltså antal, och på den horisontella har ni år, 2006–2024. Båda kurvorna visar utvecklingen av långtidsarbetslösa, det vill säga de som har varit inskrivna som arbetssökande i tolv månader eller mer.

Den blå kurvan visar antalet långtidsarbetslösa som har svag konkurrensförmåga. I det lägger vi in att man tillhör en av fyra grupper som vi vet har problem på arbetsmarknaden: personer med en funktionsnedsättning som innebär nedsatt arbetsförmåga, arbetssökande som bara har förgymnasial utbildning, personer som är 55 år eller äldre samt personer som är födda utanför Europa.

Det som framgår av det här diagrammet är både hur antalet långtidsarbetslösa har ökat de senaste 20 åren och hur sammansättningen av de långtidsarbetslösa har förändrats. År 2010 tillhörde 66 procent av de långtidsarbetslösa gruppen med svag konkurrensförmåga, och i dag är det 83 procent.

Om vi tittar närmare på vilka det är som är långtidsarbetslösa ser ni på bild 2 en grafisk illustration där cirkelarna illustrerar hur stor gruppen är. Av den här bilden framgår att 72 000 av de långtidsarbetslösa – det är den gröna cirkeln – är födda utanför Europa. Den mörkblå cirkeln representerar de 54 000 som bara har förgymnasial utbildning. Den rosa cirkeln representerar de 39 000 som är över 55 år, och den sista cirkeln representerar de 36 000 som har en funktionsnedsättning som innebär nedsatt arbetsförmåga. Det totala antalet är 143 000.

Som ni ser överlappar grupperna varandra. I den här gruppen finns det långtidsarbetslösa som både är födda utanför Europa, inte har mer än förgymnasial utbildning, är äldre än 55 år och har en funktionsnedsättning som innebär nedsatt arbetsförmåga. Det finns också personer som bara har en av de här egenkaperna. Framför allt är det värt att notera överlappet mellan utomeuropeiskt födda och dem med bara förgymnasial utbildning, och jag kommer att komma tillbaka till det.

Det som är intressant att notera här är att tre av tillstånden är sådana som man själv inte kan förändra. Man kan inte förändra att man har nedsatt arbetsförmåga på grund av en funktionsnedsättning, att man är äldre än 55 år eller att man är född utanför Europa. Man kan dock påverka utbildningsnivån, både som individ och som samhälle.

Det är alltså ett relativt nytt fenomen att en så stor andel av de arbetslösa har en så svag position på arbetsmarknaden. Ett annat lite nytt fenomen är ökade regionala skillnader, vilket Joakim var inne på. Regionala skillnader är

egentligen inget nytt; 50-, 60- och 70-talen var en period när människor flyttade från norra till södra Sverige. I dag är bilden den omvända, vilket ni ser på bild 3. Jag märker här att Joakim och jag använde färgerna på motsatt sätt – Joakim hade mörka färger för låg arbetslöshet, och jag har mörka färger för hög arbetslöshet.

I dag är arbetslösheten högre i storstäder och i södra Sverige. Tittar vi på arbetslösheten i dag ser vi att det, trots utvecklingen med Northvolt i Skellefteå, är låg arbetslöshet i Västerbotten. I Kiruna och Gällivare var arbetslösheten mellan 2 och 3 procent 2024.

Det här förekommer även i Öckerö sydväst om Göteborg. Öckerö hade 2,8 procent för 2024. Samtidigt har vi arbetslöshetsnivåer mellan 11 och 14 procent i Burlöv, Perstorp och Malmö i Skåne. Detta kan vara värt att ha med sig när vi fortsätter, för frågan är vad vi ska göra i den här situationen. Vi har hög strukturell arbetslöshet och en arbetskraftsefterfrågan i norra Sverige som vi inte har i södra Sverige.

Jag tänker på arbetsmarknaden som ett pussel där vi olika aktörer förfogar över olika pusselbitar. Vi befinner oss inte längre på 1950- och 60-talen, när Arbetsförmedlingen var nästan ensam aktör. Det var Arbetsförmedlingen som förmedlade jobb, och det var Arbetsförmedlingen som erbjöd arbetsmarknadsutbildning. I dag är det många aktörer som måste arbeta tillsammans för att bryta arbetslösheten, och alla som har makt att påverka måste bidra.

Utbildningspolitiken är viktig, och arbetsmarknadspolitiken är viktig. Även sådant som bostäder, infrastruktur, drivkrafter och möjligheter för dem som har försörjningsstöd påverkar. Vi är många aktörer. Förutom Arbetsförmedlingen är det även kommunerna, parterna och omställningsorganisationerna. Om vi ska lösa detta måste vi arbeta tillsammans.

Jag går nu vidare och tittar på Arbetsförmedlingens uppdrag, vårt ansvar och vad vi kan göra. Den första punkten går lite utanför detta. Fler arbetssökande behöver ta del av olika former av utbildning på olika nivåer. Det gäller i väldigt hög utsträckning reguljär utbildning, även på låga nivåer.

På Arbetsförmedlingen har vi i dag 20 000 inskrivna som inte har någon registrerad skolutbildning över huvud taget. Vi har 40 000 inskrivna som har mellan ett och åtta års skolgång, och vi har ytterligare 60 000 som har nio års skolgång. Majoriteten av dem är födda utanför Europa, och den här kombinationen gör det inte lätt på arbetsmarknaden. Sverige särskiljer sig från andra europeiska länder genom att vi har en låg andel jobb som inte kräver högre utbildning och som inte kräver gymnasieutbildning.

Här har kommunerna naturligtvis ett stort ansvar, och vi har ett stort ansvar för att arbeta tillsammans med Sveriges kommuner för att ta reda på hur vi kan hjälpa den här gruppen.

Vi behöver naturligtvis också ge ett förstärkt stöd och arbetsnära insatser för att motverka en ökad långtidsarbetslöshet. Vi vet från forskningen att förmedlingsinsatser, arbetsmarknadsutbildning och subventionerad sysselsättning är effektiva medel för att hjälpa människor som står långt ifrån arbetsmarknaden.

Det här kräver insatser, och det kräver inte minst ett nära samarbete med arbetsgivarna. Det är inte Arbetsförmedlingen som skapar jobb, men när det gäller arbetsgivare som söker arbetskraft och inte finner det behöver vi ha en dialog om det vi kallar breddad rekrytering. Innebörden i det är en rekrytering som släpper taget om förutfattade meningar om vilka egenskaper en arbetssökande måste ha. Måste en arbetssökande tala perfekt svenska, ha eftergymnasial utbildning och vara under 40 år, eller är det fullt möjligt att anställa en 40-åring med gymnasieutbildning som pratar okej svenska?

Det här är tidsödande, men det är ett viktigt arbete. Här måste arbetsgivare och Arbetsförmedlingen ha en nära dialog.

Arbetslösheten är heterogen. Jag har hittills pratat om den strukturella delen och de människor som står långt ifrån arbetsmarknaden och som behöver ett starkt stöd och ökad reguljär utbildning. Det finns dock arbetslösa som har den erfarenhet och den utbildning som krävs för att kunna få ett jobb, men som ändå är arbetslösa. Albin Kainelainen konstaterade att många av dem som blivit arbetslösa i den här lågkonjunkturen är personer som har eftergymnasial utbildning.

Nu kommer vi över till Arbetsförmedlingens andra viktiga uppgift. Arbetsförmedlingen ska ge stöd, men det andra benet som arbetsmarknadspolitiken vilar på är kontrollen av att arbetslöshetsförsäkringen används som avsett. Arbetslöshetsförsäkringen och lagstiftningen tydliggör att detta är en omställningsförsäkring. Den ger ersättning under en begränsad tid mellan arbeten. Under den tiden behöver man arbeta aktivt och bidra till att bryta sin egen arbetslöshet.

Forskning visar att kontroll, varningar och sanktioner faktiskt leder till minskad arbetslöshet. Detta är inte minst viktigt i dagens läge med stora geografiska skillnader i arbetslöshet. Vi från Arbetsförmedlingen måste visa de möjligheter som finns i andra delar av landet för dem som bor i regioner med hög arbetslöshet. Om en arbetssökande inte hittar ett arbete måste vi i förlängningen också tydliggöra att en förutsättning för att få arbetslöshetsersättning är att man bidrar till att själv lösa sin arbetslöshetssituation genom att byta yrke, pendla eller flytta.

Jag vill säga att vi har stora strukturella utmaningar i dag. Arbetsförmedlingen är inte ensam aktör. Det behövs ett långsiktigt arbete på väldigt många olika plan, och vi behöver vara många aktörer som arbetar tillsammans i detta.

Johan Lidelfelt, Svenskt Näringsliv: Tack för inbjudan! Jag ska prata om två övergripande saker: den strukturella arbetslöshetsproblematiken och de rekryteringsproblem som finns på den svenska arbetsmarknaden.

Först ska jag visa några grundläggande bilder, och jag börjar med bild 2. Näringslivet står för 70 procent av jobben i Sverige. Ungefär 5 miljoner människor jobbar, och av dem jobbar 3,5 miljoner i privata näringslivet eller driver företag. Den andelen var ungefär 63 procent 1990. Andelen har alltså ökat. Det

är också i det privata näringslivet som värdena så att säga skapas, alltså förädlingsvärdena som utgör basen för vårt välstånd och indirekt också för vår välfärd.

Det är alltså många som jobbar i Sverige, och detta har sagts här i dag. Vi jobbar dock inte jättemycket. Om man jämför faktiskt arbetad tid i genomsnitt över ett år jobbar svenskarna 27 timmar per vecka i genomsnitt. På bild 3 jämförs detta med ett antal andra länder i OECD för 2023. Sverige ligger där i den lägre delen av fördelningen.

Vi är dock väldigt produktiva. De timmar vi jobbar skapas höga värden. Företag och medarbetare är högproduktiva i Sverige, skulle jag säga. Detta möjliggör höga löner och relativt höga skatter på lönerna i Sverige. Vad det gäller arbetskostnader, alltså när man lägger ihop löner och sociala avgifter, ser fördelningen ut som på bild 5. Sverige ligger jämfört med andra länder relativt högt, men inte högst.

När det gäller arbetsmarknaden och arbetslösheten mer i detalj har vi som sagt en stor andel sysselsatta, samtidigt som vi har en stor andel arbetslösa. Ibland förklaras den höga arbetslösheten av att vi har många studenter som studerar på heltid men som också söker arbete. Vi har här på bild 5 försökt att rensa genom att bara titta på gruppen från 25 år till 64 år. Då får man bort nästan alla studenter.

I kolumnen i mitten, arbetslösa, ser vi att Sverige även utan studenterna ligger högre i arbetslöshet jämfört med våra konkurrentländer. Sverige ligger på 5,2 procent av hela denna population. Om man summerar siffrorna på bilden rad för rad blir det 100, och man kan se att 85 procent jobbar, 5 procent är arbetslösa och 10 procent är utanför arbetskraften. En stor andel av dem är studenter.

Arbetslösheten i Sverige är som sagt strukturell. Det betyder att vi inte ska förvänta oss att den kommer att minska även om vi har en högkonjunktur. I ett normalt konjunkturläge kan vi förvänta oss att ungefär 1 procentenhet av dagens nivå försvinner. Då ligger vi ändå på 7,5 procents arbetslöshet. Denna arbetslöshet visas i den orangefärgade linjen på bild 6, och den verkar trendmässigt ha ökat över tid i Sverige sedan 2016.

Vad beror då detta på? Jo, vi har en förändrad sammansättning av gruppen arbetslösa i Sverige. Bild 7 visar andelen utrikes födda av de arbetslösa, och den översta blå linjen är Sverige. Den är uppe i 63 procent i Sverige nu, vilket är en ökning från ungefär 30 procent för 20 år sedan. Det är alltså en stor del-förklaring. Det här är en grupp som har svårare att komma i jobb.

En annan stor delförklaring är att vi har en stor grupp som inte har motsvarande gymnasieutbildning eller svensk gymnasieutbildning. Det är också en grupp som har svårt att få jobb, och den har också ökat de senaste 20 åren. Detta kombineras med att vi har ganska få enkla jobb i Sverige, alltså jobb som inte ställer krav på utbildning. Det finns sådana jobb – ungefär 4 procent av jobben är enkla – men andelen har minskat. Sett i relation till den förändrade demografin och det jag nyss nämnde är det här ett matchningsproblem.

Vi har som sagt 4 procent enkla jobb i Sverige, och vi ligger alltså lägst bland alla de länder vi brukar jämföra oss med. Det finns väl inget egenvärde i att ha många enkla jobb, men givet att vi har denna grupp av arbetslösa har vi en matchningsproblematik. På bild 11 visar den röda linjen andelen enkla jobb och den andra linjen andelen arbetslösa som saknar utbildning på gymnasienivå. Gapet ökar alltså över tid, och matchningsproblematiken förvärras över tid.

Det finns dock ljusglimtar. Vi har sett att utrikes föddas sysselsättning har förbättrats de senaste åren. Bild 13 har jag återskapat med Finanspolitiska rådets statistik som källa. Man kan se att sysselsättningen ökade bland utrikes födda under de fem åren mellan 2014 och 2019. På bilden har ökningen fördelats på olika lönedeciler. Staplarna längst till vänster är de lägsta lönedecilerna, ungefär 23 000 kronor i månaden. Längst till höger är decil 10, det vill säga yrken med höga löner. De orangefärgade staplarna är utrikes födda.

Det första man kan ta med sig från bild 13 är att utrikes föddas sysselsättningsökning under perioden var starkare än inrikes föddas. Det andra man ska ta med sig är att den ökningen till stor del skedde i yrken med låga löner. Det finns alltså en potential i Sverige där.

Det andra stora problemet, som ligger nära näringslivets frågor, är rekryteringsproblematiken. Vartannat år frågar vi våra medlemsföretag om de försökt rekrytera personal och hur det har gått. Enkäten på bild 14 gjorde vi senast för ett år sedan, och den publicerades 2024. Rekryteringsenkäten visade då att 60 procent av de företag som tillfrågades hade försökt rekrytera under de senaste sex månaderna. Det är 6 000 svar i enkäten.

Av dem som svarade hade 70 procent haft svårigheter att rekrytera på någon utbildningsnivå. Företag söker ofta olika typer av kompetens inom ett och samma företag, så 70 procent av företagen som tillfrågades har haft svårigheter att rekrytera på någon av utbildningsnivåerna. Detta är en hög nivå, och ni kan också se på bild 15 att den har legat högt under många år.

Det man efterfrågar är först och främst gymnasial yrkesutbildning. Detta kan vi se på bild 16. Nästan hälften av företagen svarar att de söker personal med gymnasial yrkesutbildning. Ungefär en tredjedel svarar yrkeshögskola eller eftergymnasial yrkesutbildning, och 30 procent svarar högskola. Anmärkningsvärt är dock att 29 procent svarar att de söker personer utan särskilda utbildningsnivåer. Detta tycker jag visar att det finns en efterfrågan på personer som inte har gymnasieutbildning eller motsvarande från ett annat land.

På bild nummer 17, som är sammanfattande, ser vi att 70 procent har svårigheter att rekrytera och att fyra av tio försök misslyckas helt. Vi menar att det finns en bristande matchning i utbildningssystemet mellan företagen och utbildningssystemet. Detta gäller särskilt yrkesutbildningarna på gymnasiet. Där skulle inflytandet behöva bli högre.

Ungefär 30 procent av en årskull på gymnasiet går i dag en yrkesutbildning. Vi menar att ett mål bör vara att 40 procent går en yrkesutbildning och tar examen från den. Det skulle underlätta företagens rekryteringsmöjligheter.

Vi ser också att ungefär 30 procent av företagen använder Arbetsförmedlingen när de ska rekrytera. Det är tyvärr en låg siffra, men så ser det ut.

Jag ska säga något kort om åtgärder. Jag delar in det lite grovt i utbudspolitik och efterfrågepolitik och börjar på bild 18 med utbudssidan. Vi har under ganska många år sänkt skatterna på arbete i Sverige. Detta visar sig fungera väl, och det finns goda argument för att fortsätta med det. A-kassan behöver vara en omställningsförsäkring som ger skydd på kort sikt – vem som helst kan ju bli arbetslös – men nivån behöver sedan trappas ned över tid. En sådan reform har vi också nyligen fått på plats.

Incitamenten för arbeten i trygghetssystemen behöver värnas. Det som framför allt behövs i dag är att utbildningssystemet matchar bättre mot arbetsmarknaden, inte minst på gymnasienivå.

Arbetsmarknadsutbildningen på Arbetsförmedlingen är ganska effektiv och fungerar rätt bra, men det är ganska få i antal som går den. Jag tror att det är i genomsnitt 5 000 per år nu, så det skulle man kunna öka ordentligt.

Det finns ett antal saker som är på väg från regeringen som vi tror kan ha en positiv effekt också på arbetsutbudet på marginalen. Det handlar om bidragstak, en förstärkt jobbprenie, aktivitetskrav i försörjningsstödet och kvalificering in till välfärden genom arbete.

På efterfrågesidan, som vi ser på bild 19, har det gjorts lite mindre i Sverige de senaste 20 åren. Man kan fundera på vad som behövs framöver. Politiken behöver generellt vara inriktad på tillväxt. Allt som fungerar väl på arbetsmarknaden behöver fortsätta så att de 3,5 miljoner människor som jobbar fortsätter att jobba. Det behöver också skapas nya jobb även framöver i strukturomvandlingen.

När det gäller anställningskostnader har ganska många olika grepp provats för att sänka arbetskraftskostnaderna för de grupper som har svårt att hävda sig vid dagens lägsta löner. Nystartsjobben fungerar relativt väl, men där har volymen halverats. Det var 50 000 tidigare, och nu tror jag att det bara är ungefär hälften av det. Vi anser att det skulle kunna vridas upp.

Etableringsjobben har ju funnits på plats i ett år nu och har tyvärr inte levererat, får man konstatera. I en undersökning vi har gjort mot våra företag har vi sett att det finns en potential och ett intresse för att anställa med etableringsjobb. Det intresset ökar med ökad kunskap bland företagen. Det finns till exempel inget centralt avtal på hotell- och restaurangområdet i dag. Detta är såklart ett hinder, för då kan det inte uppstå några etableringsjobb där.

Ett annat hinder är att det också krävs lokala avtal. Det behövs alltså ett centralt avtal på varje område och lokala avtal på arbetsplatserna. Det här blir i praktiken hindrande för etableringsjobbets genomslag.

Det finns ingen knapp man kan trycka på här i riksdagen för att skapa fler enkla jobb. Jag tror dock att fler enkla jobb kan växa fram genom en kombination av utbudspolitik – att fortsätta på den linje som Sverige har trätt in på de senaste 15–20 åren – och en lite mer vässad efterfrågepolitik med sänkta kostnader för arbetskraft som tillhör svaga grupper, till exempel genom

etableringsjobben. Det finns alltså en potential i Sverige att sänka arbetslösheten strukturellt och inte bara konjunkturrellt.

Torbjörn Hållö, Landsorganisationen i Sverige: Det är alltid roligt att vara sist och få recensera de tidigare talarna! Nej, jag tänkte försöka svara på frågan om varför Sverige har så hög arbetslöshet. Vi har ju konstaterat att Sverige har en hög arbetslöshet, att vi har en hög arbetslöshet jämfört med jämförbara länder och att arbetslösheten har stigit ganska kraftigt i Sverige de senaste åren, vilket den faktiskt inte har gjort i euroområdet.

Som vi har konstaterat består arbetslösheten av flera olika moment. Vi har en grundläggande och omfattande strukturell arbetslöshet, vi har en konjunkturrell arbetslöshet och vi har också andra problem. Jag tänkte gå igenom dessa steg för steg.

Jag börjar med den första punkten. Flera talare gick lite som katten runt het gröt i de tidigare presentationerna, men det handlar om det vi ser på bild 2. Sverige har haft en väldigt hög invandring från tredje världen. Arbetslösheten domineras av personer som kommer från länder med svag utbildningsbakgrund. Sverige har fört den mest liberala invandringspolitiken i hela västvärlden. Vi har en större andel utrikes födda än till exempel invandringslandet USA någonsin har haft.

Sverige har också ett större gap än de flesta västländer mellan den inrikes födda befolkningens kunskaper och färdigheter och den utrikes födda befolkningens kunskaper och färdigheter.

Det finns något som heter PIIAC. Alla känner ju till Pisa, där man mäter kunskap bland 15-åringar. I PIIAC mäter man kunskap bland vuxna mitt i livet, alltså de som är 16–64 år. Man har gjort mätningen två gånger, en gång för tio år sedan och en gång nyligen. SCB är hemmaplats i Sverige för dessa data, som presenterades för några veckor sedan.

Jag roade mig med att göra en liten körning på dessa data. Vi ser dem på bild 3. Det är fantastiska data. Jag vill säga att detta är mycket bättre än att gå efter utbildningsnivå, för detta är mycket mer träffsäkert. Här mäts vilka kunskaper man har när det gäller svenska, räkning och data.

Jag utgick från räknefärdigheterna i de OECD-länder som ligger i EU. Man kan konstatera att Sveriges inrikes födda vuxna befolkning har bland världens bästa kunskaper och färdigheter. Vi ligger på topp två i Europa, och jag tror faktiskt att vi ligger på topp två i världen också när det gäller detta. Det är den röda stapeln på bilden. Det är bara Finland som är bättre.

På bild 3 ser vi också räknekunskaperna hos de utrikes födda grupperna i Sverige i den rosa stapeln. De ligger på väsentligt lägre nivåer. Gapet mellan de inrikes födda och de utrikes födda i Sverige är mycket stort. Det är kanske inte störst i världen men bland de största i hela världen.

Till detta måste man även addera den lilla svarta punkten på bilden. Den markerar andelen utrikes födda. Andelen utrikes födda i Sverige är högst i Europa och ligger i åldern 16–64 år på 25 procent. Om man multiplicerar

andelen, som är högst, med gapet, som är bland de största, har vi nog svaret på varför Sverige har en så hög strukturell arbetslöshet. Vi kan komma tillbaka till hur man behöver hantera detta, men det här är grunden. Vi har ett enormt gap mellan inrikes och utrikes födda, och gruppen är väldigt stor.

Det är den strukturella förklaringen. Det är också viktigt att diskutera de konjunkturella förklaringarna. På bild 4 har jag tagit fram utvecklingen gällande arbetslöshet bland 20–64-åringar i euroområdet och i Sverige de senaste åren. Vi ser på bilden att arbetslösheten faktiskt har sjunkit tillbaka under de här åren i euroområdet, medan den har stigit ganska kraftfullt i Sverige.

Det är väldigt svårt att se en annan förklaring till detta än att det handlar om att primärt penningpolitiken inte varit välbalanserad. Kombinerat med hur finanspolitiken stöttats är det väldigt mycket ett penningpolitiskt misslyckande.

Det känns som att jag har sagt detta tusen gånger nu, men det handlar ju om att Riksbanken har haft samma ränta som ECB trots att Sverige har helt andra strukturella ekonomiska förutsättningar. Vi har som ni alla känner till mycket högre belåning av hushållen. Vi kör också med rörliga räntor, så en ränta i Sverige som håller samma nivå som ECB blir mycket skadligare. Det här ser vi i data. Detta är ingen raketforskning, utan det är uppenbart att vi har haft fel penningpolitik. Precis som vi fick se från Konjunkturinstitutet har detta inte minst slagit mot saker som är kopplade till bostadsbyggande. Detta är den konjunkturella förklaringen.

Jag ska börja runda av. Svenskt Näringsliv var också inne på att det ligger som en blöt filt över oss hur vi har behandlat utbildningssystemet i Sverige. Vi har utbildat hundratusentals för få yrkesarbetare i Sverige. För varje år läser 10 000–20 000 för få på yrkesprogrammen, och detta har hållit på i årtionden nu. Vi har fått ett väldigt stort gap. Det här är oerhört tragiskt.

Om vi tittar på siffrorna på bild 5 över unga som läser på klassiska yrkesprogram är siffrorna för deras etablering jättefina. Tre år efter gymnasiet har de en jättestor andel etablering i jättefina, bra LO-jobb. Men alldeles för få läser yrkesprogrammen.

Jag skulle vilja säga att vi har pratat ned, snackat ned, yrkesutbildningarna i årtal. Nu har dock LO och Svenskt Näringsliv gemensamt kampanjat för att få tillbaka högskolebehörigheten. Inte för att man måste bli akademiker om man läser till industriarbetare, men man ska inte stänga några dörrar. Medelklassen slutade ju skicka sina ungar till yrkesprogrammen under 10–15 års tid. Vi har skapat ett jättestort gap. Det här ligger som en våt filt som gör att svensk arbetsmarknad fungerar mycket sämre än den skulle kunna göra.

Kombinerat med detta vågar jag säga att vi har haft en överakademisering av delar av arbetslivet. Ungdomar som borde ha läst en YH-utbildning på ett år har i stället läst ett högskoleprogram på tre eller fyra år. Detta har inte heller varit bra för matchningen. Jag är glad över att YH nu växer väldigt kraftigt. Många är på goda grunder väldigt missnöjda med saker och ting i Sverige, men en sak som ingen är missnöjd med är faktiskt yrkeshögskolan. Jag har inte hört någon som klagat på yrkeshögskolan. Det är roligt att någonting kan fungera i Sverige.

Vi har också det sorgebarn som har nämnts, alltså arbetsmarknadsutbildningarna. Under både S-regeringar och borgerliga regeringar har det varit samma sak. Ingen förstår varför volymerna är så små. Alla vill ha fler platser, men ingen lyckas med detta. Den som lyckas med denna gordiska knut får nog något fint pris.

Det är klart att vi måste upp i nivåerna. Här pratar vi om att läsa till busschaufför eller lastbilschaufför – typiskt konkreta yrkesutbildningar som leder till jobb. Det är klart att de måste upp i volym.

Jag är så enormt kritisk mot den typ av arbetskraftsinvandringspolitik som har förts de senaste åren. Europeisk invandring och arbetskraftsinvandring från tredje världen har fått lösa våra egna brister i utbildningssystemet. Det finns yrkesgrupper, till exempel slaktare, som inte utbildas i Sverige, utan vi har förlitat oss på polska slaktare. Men detta kommer inte att fungera. Polska löner är snart i kapp de svenska lönerna. Det kommer inte att komma några polska slaktare till Sverige därför att de tjänar lika bra i Polen, och därför måste vi lösa detta problem själva.

Här kommer mina tre enkla råd till er.

Stram migrationspolitik. Det kommer annars inte att gå. Den som tror att vi har en stram migrationspolitik har inte tittat på siffrorna. Det har kommit 100 000 nya migranter varje år sedan den svenska migrationspolitiken stramades åt 2015.

Vi behöver en ränta anpassad för Sverige, och vi behöver en expansiv finanspolitik. Det är jätteviktigt att vårbudgeten blir expansiv.

Sedan behövs en hel radda av åtgärder för att få fler yrkesarbetare.

Billigast är att tala väl om yrkesutbildningarna. Prata inte ned dem. Säg inte att de är något som man ska göra när man är lite bakom flötet. Utbildningarna är bra och leder till bra jobb. Titta på läroplanerna för att läsa samhällsprogrammet eller för att läsa till elektriker. Idén om att det skulle vara lättare att läsa till elektriker än att läsa samhällsprogrammet är trams. Det är naturligtvis mycket svårare att läsa till elektriker. Så tala väl om yrkesutbildningarna.

Öka volymerna i arbetsmarknadsutbildningarna. Främja och ställ krav på företagens ansvar för arbetsplatsförlagd utbildning. Ungarna som läser på gymnasiet måste komma ut i jobb och få praktik.

Kombinera praktisk yrkesutbildning med fungerande svenska för invandrare, så att de utrikes födda som har kommit till vårt land kan komma ut i arbete och bli yrkesarbetare.

Ordföranden: Tack så mycket! Vi ajournerar dagens möte till kl. 10.30 då vi öppnar för frågestund.

Ordföranden: Klockan har slagit 10.30, och arbetsmarknadsutskottets offentliga sammanträde fortsätter. Vi kommer nu att gå över till frågestunden där vi kommer att ha två rundor. I den första rundan ställer arbetsmarknadsutskottets ledamöter frågorna, en ledamot från varje parti i partistorleksordning. I den

andra rundan ställer arbetsmarknadsutskottets eller utbildningsutskottets ledamöter frågorna. Detsamma gäller där, en ledamot från varje parti i partistorleksordning. Ledamöterna ställer sina frågor från bänkarna. Även svaren ges från bänkarna.

För att ge utrymme för så många frågor som möjligt vill jag påminna alla om att formulera frågorna och svaren kort och koncist. Var tydliga med vem frågan riktas till. Eftersom detta protokollförs är det viktigt att det alltid framgår vem som har ordet.

Med det vill jag lämna ordet till den första frågeställaren.

Ardalan Shekarabi (S): Herr ordförande! Min fråga går till Maria Hemström Hemmingsson. Frågan gäller arbetsmarknadsutbildningar. Vi är i ett läge där arbetslösheten har stigit till riktigt höga nivåer, och det ser ut som att vi fortsätter att ha hög arbetslöshet under det här året och kanske till och med kommande år. Det är väldigt allvarligt.

Vi vet också att vårt näringsliv har ett stort behov av att rekrytera personal, och vi har precis hört hur viktigt det är med arbetsmarknadsutbildningar och yrkesutbildningar som är anpassade till näringslivets kompetensförsörjning. I detta läge är det 6 000 personer som går arbetsmarknadsutbildningar på årsbasis.

Varför är den siffran så låg? Den kanske viktigaste frågan, inte minst nu när vi har ministern med oss, är framför allt: Vad krävs i styrningen av Arbetsförmedlingen för att vi ska åtminstone fördubbla den siffran, så att vi kommer upp i nivåer som är rimliga i relation till den höga arbetslöshet vi har?

Maria Hemström Hemmingsson, Arbetsförmedlingen: Det är en viktig fråga, som vi jobbar mycket med.

Jag skulle vilja inleda med att ta ett steg tillbaka. Vi befinner oss i dag i en helt annan situation än under 1900-talet, när nivåerna var mycket högre. Då var Arbetsförmedlingen i princip den enda aktören som erbjöd arbetsmarknadsutbildningar riktade till vuxna och näringslivet. Så är det inte i dag. Det finns väldigt mycket satsningar på annan utbildning, yrkesutbildningar, riktat till samma grupp – näringsliv och vuxna.

Då måste man fråga sig vad syftet är med just arbetsmarknadsutbildning. Jag ser flera syften. Men forskningen efter till exempel 90-talet och 90-talskrisen, då 30 000 deltog, visade att det inte blev några positiva effekter för dem som deltog. Det mötte nämligen inte arbetsmarknadens behov, och de som deltog hade sannolikt fått jobb fortare om de inte hade deltagit.

Samtidigt tittade man på kostnaderna för den utbildning som erbjöds då. Jag tror att det var den amerikanske arbetsmarknadsekonomen Alan Krueger som sa att kostnaden för en svensk arbetsmarknadsutbildning då på årsbasis var lika hög som kostnaden för ett år på elituniversitetet Harvard.

Vi måste fråga oss vilka det är vi ska möta. Vi vet från forskningen att de som verkligen kan tillgodogöra sig arbetsmarknadsutbildning och verkligen

har nytta av den är de som står långt ifrån arbetsmarknaden. Vår utmaning där är att det inte alltid fungerar när vi riktar sådana satsningar dit. Det kan saknas kunskaper i svenska eller något annat, vilket gör att genomströmningen blir för låg.

I dag skulle vi kunna ha 15 000 platser i arbetsmarknadsutbildning inom ett halvår, men inte på ett sätt som självklart gör att de som deltar kommer igenom utbildningen eller att det är personer som behöver utbildningen. Nu jobbar vi för att hitta den grupp som faktiskt behöver arbetsmarknadsutbildning för att komma i arbete och för att rigga arbetsmarknadsutbildningar som möter arbetsmarknadens behov.

Det är en av de frågor som vi diskuterar mest i min ledningsgrupp. Hur gör vi det här på ett rimligt sätt? Det kräver också personresurser från vår sida, för att rigga det på ett bra sätt. Vi försöker arbeta på det sätt som bäst gynnar dem som är långtidsarbetslösa eller riskerar att bli det.

Volymerna är låga. Det håller jag med om. Vi jobbar självklart för att få upp dem. Det finns stora utmaningar med att göra det på ett vettigt sätt.

Sara Gille (SD): Min fråga går till Martin Söderström på Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering.

Som har nämnts tidigare har vi problem med att vissa grupper har extra svårt att komma in på arbetsmarknaden. Det gäller bland annat de som har låg utbildning men också de som är födda utanför Europa.

Långtidsarbetslösheten är en av våra största utmaningar på arbetsmarknaden i dag. Det påverkar inte bara individernas livskvalitet. Det innebär också stora samhällskostnader. Därför skulle jag vilja höra vilka insatser ni ser som mest effektiva för att bryta långtidsarbetslösheten.

Jag undrar dessutom om ni i era utvärderingar har sett några särskilt framgångsrika exempel från andra länder som vi i Sverige skulle kunna inspireras av för att stärka matchningen mellan arbetssökande och arbetsgivare.

Martin Söderström, Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering: Det är relevanta och svåra frågor. Jag instämmer i beskrivningen av arbetsmarknaden som getts i tidigare presentationer. Det är särskilda grupper av personer som har problem på svensk arbetsmarknad. Men i mångt och mycket är det mycket som fungerar bra på svensk arbetsmarknad.

Du lyfter upp två egenskaper hos personer som kännetecknar de som har stora problem på arbetsmarknaden: att man har låg utbildning och att man är född utanför Europa. Vad gäller låg utbildning har vi haft frågor om yrkesutbildningar. Det är klart att det finns studier som visar att den typen av utbildningar är effektiva. Från vår sida ser vi det alltså som önskvärt med fler välutformade yrkesutbildningar. Det kan vara nationella yrkesutbildningar på komvux. Den försöksverksamhet som nu har påbörjats verkar vara ett intressant alternativ.

Jag tror definitivt att det finns en potential i att öka yrkesutbildningarna, alltså arbetsmarknadsutbildningarna. Det finns svårigheter, som Maria nämner, men jag är helt övertygad om att det går att hitta personer som är väl lämpade för den typen av utbildningar. Men det finns kanske andra problem, som upphandlingar av arbetsmarknadsutbildningar och sådant, som man behöver komma till rätta med. Men jag tror definitivt att yrkesutbildningar är en väg framåt.

Det kan finnas en motsättning när det gäller att öka volymen av yrkesutbildningar i det reguljära utbildningssystemet för att nå de arbetslösa. Vi har skrivit en underlagsrapport till Finanspolitiska rådet, som vi snart kommer att släppa på IFAU, där vi tittar på just utflödet ur arbetslöshet till yrkesutbildningar på komvux. Det har inte ökat särskilt mycket. Det kan alltså finnas en potential här när det gäller att hitta personer som behöver yrkesutbildningar men som behöver anvisas, det vill säga till arbetsmarknadsutbildningar. Det är en väg.

Forskningen är ganska samstämmig vad gäller situationen för utrikes födda. Det handlar mycket om språk och validering av kunskaper. Att stimulera till utbildning av svenska språket och att få dem integrerade på det sättet är också jättesvårt. Men för att göra det enkelt skulle jag säga att utbildning och språkkunskaper är framgångsfaktorer, enligt forskningen.

Saila Quicklund (M): Ordförande! Jag vill rikta ett tack till samtliga föredragshållare för informativa och bra dragningar.

Jag vill ställa en fråga till Arbetsförmedlingens generaldirektör Maria Hemström Hemmingsson.

Fusk inom välfärden är en stöld från alla skattebetalare, och det är en fråga som regeringen tar på största allvar. Arbetsförmedlingen är en av många aktörer i det brottsförebyggande arbetet. Ett uttryck för det är att Arbetsförmedlingen också har fått uppdraget att både förebygga och upptäcka brott.

Min fråga är hur Arbetsförmedlingen givet uppdraget avser att jobba mer konkret för att bidra till att fuskets minskar och på sikt helt upphör.

Maria Hemström Hemmingsson, Arbetsförmedlingen: Det är en helt central fråga för oss. Vi har just klubbat en ny målbild, en ny strategisk inriktning där vi har tre övergripande målsättningar. Den ena är stödet till arbetssökande, den andra är kontrollen av ersättningssystemen och den tredje är arbetet mot felaktiga utbetalningar, välfärdsbrottslighet och organiserad brottslighet. Så det står högt på vår agenda.

Vi ser för närvarande över det här. Jag har satt igång en översyn av all granskning och kontroll. I verkligheten har vi det inom fyra olika områden. Vi har det i ersättningen till arbetssökande. Vi har det i betalning till leverantörer. Vi har det i ersättning till arbetsgivare som anordnar subventionerad sysselsättning. Och vi har utmaningar med säkerhet bland våra egna medarbetare. Den organiserade brottsligheten äter sig nämligen in i välfärdssystemen i dag.

Den här översynen har i uppdrag att se hur vi på ett bättre sätt kan organisera arbetet för att få den kraft i det som vi behöver. Ett par viktiga ingredienser som vi tittar på är bland annat användningen av ny teknik – AI och big data – för att hitta fel på ett systematiskt sätt. Vi tittar också på de rättsliga aspekterna, på vilka möjligheter vi har. Samverkan med andra parter är naturligtvis också oerhört viktigt.

Vi har en utmaning. Det tänker jag inte sticka under stol med. Jag tror att det gäller alla statliga myndigheter, inte minst de utbetalande myndigheterna. Det är ett problem som växer lavinartat. Den organiserade brottsligheten använder alla håll som finns för att finansiera sin brottsliga verksamhet. Vi har sett ett ökat stöd till de brottsförebyggande myndigheterna, men inte samma till de utbetalande myndigheterna. Men inom de ramar vi har gör vi allt vi kan.

Man ska dock ha klart för sig att förutom de datagenererade metoderna, som kan hjälpa oss att se vart vi ska rikta lyktan, kan vi ibland behöva göra fysiska besök ute i verksamheterna, för att se till att de medel som går till leverantörer och arbetsgivare faktiskt används som avsett. Det är såklart arbetskrävande. Förra året besökte vi samtliga 2 300 leverantörer för att se att medlen användes som avsett. I 8 procent av fallen gjordes inte det. Då vidtar vi naturligtvis åtgärder, anmäler och stänger av.

Jag vill nämna en sak till som är viktig. Det är något som alla statliga myndigheter uppmärksammar: utmaningen att polisen inte alltid prioriterar den här sortens anmälningar. Man har inte resurser. Det gör att det blir som en accep-tans för att det kan förekomma. Men vi jobbar väldigt intensivt med frågan.

Ciczie Weidby (V): Ordförande! Tack så mycket, alla föredragshållare, för informativa bilder!

Jag vill rikta mig till Mats Persson. Vi hörde från generaldirektören för Arbetsförmedlingen att arbetslöshetens sammansättning gör att det krävs en rad olika åtgärder, inte bara en. Staten kan inte bara stå och titta på när arbetslösheten ökar. Vi har en byggbransch som kraschar, och arbetslösheten bland byggnadsarbetarna är omkring 10 procent. Samtidigt har Sverige en stor, växande bostadsskuld. Vi har enorma renoveringsbehov i både statlig och kommunal infrastruktur.

Då blir min fråga till Mats Persson: Varför satsar inte regeringen på statliga investeringar för att sysselsätta alla dessa arbetslösa byggnadsarbetare och samtidigt förstärka den svenska ekonomin i sin helhet?

Arbetsmarknads- och integrationsminister Mats Persson (L): Stort tack för möjligheten att komma hit! Och stort tack till arbetsmarknadsutskottet för att ni anordnar den här viktiga hearingen i dag! Det är viktigt att den här typen av frågor diskuteras mer. Det är angelägen tajmning. Sett till utvecklingen på arbetsmarknaden och det konjunkturläge vi just nu befinner oss i och ser framför oss känns den här typen av frågor extra angelägna att diskutera.

Ciczie Weidbys fråga är viktig och väldigt relevant. Den ekonomiska utveckling som vi har haft i Europa och i Sverige de senaste åren, egentligen efter februari 2022 och Putins invasion av Ukraina, innebar inledningsvis att inflationen galopperade i väg. Därefter fick vi kraftigt höjda räntor runt om i världen, inte minst i Sverige. Det har inneburit att vissa branscher har haft och har det väldigt tufft. Byggbranschen är en sådan. I ett läge där räntorna ökar med 400–500 procent är det klart att det slår direkt på investeringar i näringslivet generellt men ännu mer inom fastighets- och byggnadssektorn.

Min bedömning är att oavsett vilka åtgärder man vidtar kommer de ekonomiska utsikterna och ränteläget alltid att spela väldigt stor roll för vilka investeringar som sker i fastighetsbeståndet. Därför hade vi också under många år mycket stora investeringar i fastighetssektorn i Sverige. De investeringar som skedde då bidrog till att bnp boostades upp. Den här korrigeringen är alltså naturlig att vänta sig.

Vad har regeringen gjort kopplat till byggindustrin och till byggbranschen? Vi har valt en annan metodik än just subventioner, eftersom erfarenheten är att de snedvrider och slår fel. I stället har vi riktat insatser för att hålla uppe efterfrågan genom att vi under de senaste åren har höjt rotavdraget, för att på det sättet hålla igång hjulen i byggbranschen under den här överbrygningsperioden.

Kopplat till byggbranschen framåt säger industrierna själva att de ser tecken på en vändning. Det återstår att se om det blir på det sättet. Men regeringen följer utvecklingen väldigt noga och är naturligtvis beredd att vidta fler åtgärder om det skulle krävas.

Helena Vilhelmsson (C): Tack för mycket bra föredragningar!

Min fråga skulle egentligen kunna riktas till alla som har talat här, men jag kan väl rikta mig till Konjunkturinstitutet eftersom de var först ut.

Vi är rörande överens om att den här lågkonjunkturen behöver åtgärdas med strukturella och inte konjunkturella åtgärder. Utbildning är en sådan sak. Vi är säkert alla överens om att det är en viktig strukturell åtgärd. Men det finns ju fler. Man kan skruva i statliga system och lagstiftningar för att komma till rätta med strukturella åtgärder.

Jag tänker på någonting som jag saknade här: könsuppdelad statistik. Den är viktig. Jag ifrågasätter inte att den finns, men den visades inte. Det tycker jag är lite synd. Jag tycker nämligen att det som Konjunkturinstitutet också redogjorde för var intressant: att ökningen av arbetslösheten nu egentligen är lika stor när det gäller inrikes födda som utrikes födda. Det tycker jag sticker ut lite.

Då är det kanske ännu mer intressant att också få veta hur den könsuppdelade statistiken ser ut. Det finns som sagt andra åtgärder för lagstiftarna att vidta när det gäller strukturella åtgärder för att komma till rätta med till exempel ojämställdhet. Ett exempel är föräldraförsäkringen. Men då måste man

verkligen veta vad som har gjort att ökningen av arbetslösheten ser ut som den gör även uppdelat på kön.

Det är en fråga även till Arbetsförmedlingen, men Konjunkturinstitutet var som sagt först ut.

Albin Kainelainen, Konjunkturinstitutet: Ledamoten har rätt i att vi borde ha redovisat mycket mer könsuppdelad statistik. I stort sett all statistik på det området finns könsuppdelad, och det hade varit belysande att se den.

Jag kan tyvärr inte på fri hand svara på hur utvecklingen av arbetslösheten har sett ut den här gången när det gäller kvinnor och män. Generellt sett varierar arbetslösheten ofta mer för män än för kvinnor.

Jag tror säkert att Arbetsförmedlingen kan svara på hur det sett ut den här gången.

Maria Hemström Hemmingsson, Arbetsförmedlingen: Jag är rädd att jag inte heller kan svara på det. Men med tanke på att det framför allt är två branscher eller delar i ekonomin som har drabbats – byggbranschen och tjänstebanschen – är min gissning att det är ganska jämnt fördelat nu. Båda är konjunkturkänsliga. När vi får ett annat konjunkturläge kan vi tro att den ökning som vi nu har sett i de grupperna kommer att gå tillbaka igen.

Den strukturella arbetslösheten är också jämnt fördelad, men den ser olika ut i lite olika undergrupper.

Det är ett väldigt bra påpekande. Det är svårt när man har tio minuter till förfogande. Men vi borde ha haft svaret på detta. Det tar jag med mig.

Lili André (KD): Herr ordförande! Sverige behöver ökad innovation, starkare värderingar och nytt hopp för nästa generation. Vi ser att innovation och ny teknologi driver hälsa och välfärd.

Sverige är ett land som är starkt när det gäller forskning och ny teknologi. Men vi har halkat efter. För att komma i kapp behöver vi stärka kompetensen hos våra invånare, för att fler ska komma i arbete och för att höja kompetensnivån i våra företag. Ny teknologi skapar stora möjligheter. Utbildning inom teknologi resulterar i att fler kommer i arbete.

För att vända hopplösheten till framtidstro, för att fler ska komma i arbete och för att höja kompetensnivån inom våra företag är det avgörande med satsningar på kompetensutveckling för företagen och för individen.

Jag vill vända mig till Johan Lidefelt på Svenskt Näringsliv med min fråga. När det gäller vår arbetsmarknad är många av våra företag globala, och de är outhärliga inom teknologi. De är omställningsbara och rörliga, vilket är en styrka för Sverige.

Jag vill särskilt lyfta fram vikten av AI-utvecklingen. Vi ser att svenska företag ligger efter när det gäller att dra nytta av AI-teknologins potential. Globalt anser en tredjedel av vd:arna att AI har bidragit till att öka företagets

intäkter och även lönsamhet under det senaste året. I Sverige ligger den nivån på bara 15 procent. Det är tydligt att vi behöver satsa mer på att bygga AI-kompetens både hos individer och i arbetslivet.

Min fråga är: Vad krävs för att driva på den här utvecklingen och rusta svensk arbetsmarknad och svenska företag för AI?

Johan Lidefelt, Svenskt Näringsliv: Tack för frågan!

AI är ett enormt teknikskifte som kanske närmast kan jämföras med internets genomslag för 30 år sedan. Men svenska företag är kanske inte ledande vad gäller den fas som vi är mitt i just nu, infrastrukturuppbyggnaden. Den pågår i stort sett i USA.

När det gäller att ta fram AI-modeller och de ledande modellerna är det samma sak. De utvecklas inte i framför allt Sverige utan i USA och nu kanske i Kina, som vi har sett på sistone.

När vi kommer till implementering av ny AI-teknik och nya AI-modeller däremot tror jag att Sverige och svenska företag har ganska goda förutsättningar att ta till sig, implementera och använda de här modellerna för att öka sin lönsamhet, öka intäkter, hålla nere kostnader och bli mer produktiva.

Då är det centralt att kompetensförsörjningen finns där, som din fråga handlar om. Till viss del sköter företagen det själva i sin interna vidareutbildning. Det som samhället och det offentliga behöver leverera från utbildningssidan är helt enkelt duktiga ingenjörer inom teknik, matematik och så vidare. Där skulle såväl kvaliteten som genomströmningen och antalet kunna förbättras i Sverige.

Det andra är en generell politik som är tillväxtinriktad så att företagen kan attrahera de bästa människorna inom AI och behålla dem i Sverige, oavsett om det gäller forskare eller människor som ska implementera och använda teknikerna, och att företagen förlägger sin utveckling och sina investeringar i relation till AI i Sverige.

Den generella tillväxtinriktade politiken blir väldigt viktig i sådana här teknikskiften som vi ser ganska sällan. Det här är ett sånt tillfälle. Då måste politiken helt klart vara på tå.

Leila Ali Elmi (MP): Ordförande! Tack, alla deltagare, för mycket bra föredragningar!

Jag riktar min fråga till statsrådet Mats Persson. Trots att Arbetsförmedlingen och Myndigheten för yrkeshögskolan har haft tydliga uppdrag att förbättra matchningen och stärka kompetensförsörjningen kvarstår ett stort och växande kompetensglapp mellan arbetslösas kompetens och arbetsmarknadens behov. Arbetsgivare inom såväl näringslivet som välfärden har länge larmat om svårigheter att hitta rätt kompetens, vilket hämmar både tillväxten och samhällsutvecklingen.

Nuvarande insatser har hittills inte förmått åstadkomma en systematisk och sammanhängande lösning på dessa utmaningar. Miljöpartiet har därför före-

slagit att inrätta en nationell samordnare för kompetensförsörjning med uppdrag att identifiera brister, analysera arbetsmarknadens behov, övervaka och samordna utbildningsinsatser samt främja samarbete mellan myndigheter, utbildningsinstitutioner, kommuner och näringsliv.

Mot bakgrund av att kompetensbristen kvarstår och förvärras vill jag fråga arbetsmarknadsminister Mats Persson: Är det inte dags att inrätta en nationell samordnare som en egen myndighet med ett helhetsansvar för att långsiktigt och strategiskt säkra Sveriges kompetensförsörjning och bättre möta arbetsmarknadens behov?

Arbetsmarknads- och integrationsminister Mats Persson (L): Tack så mycket för din utmärkta fråga, Leila!

Jag tror att alla vi i församlingen här delar engagemanget för att se till att både kommuner och regioner men också privata arbetsgivare kan hitta rätt kompetens så att man kan anställa dem som i dag är arbetslösa eller dem som i dag vill byta jobb.

Detta är en utveckling som dessvärre har ökat över tid. Jag tror att en bidragande orsak är att vi i utbildningssystemet generellt sett och naturligtvis med bäring på arbetsmarknadspolitiken under för lång tid inte riktigt hängt med i skiftet från generella utbildningsinsatser, typ Kunskapslyftet på 90-talet, till näringslivets och offentlig sektors behov av mer specifika kunskaper.

Man kan helt enkelt lära sig väldigt mycket genom att vara på en arbetsplats och lära sig på jobbet. Därför har vi sedan ett antal år tillbaka mer inriktade utbildningar som bygger på precis den principen. Man går en riktad yrkesutbildning. Då lär man sig ett yrke, men man lär sig också hur man agerar i ett fikarum, vikten av att komma i tid och alla andra viktiga dygder som historiskt sett har byggt det här samhället väldigt starkt.

Om man tittar på de problem vi ser i dag ser man att det inte primärt är myndigheterna som brister i det arbete de gör, utan det finns två faktorer som spelar roll. Den ena är de arbetslösas förkunskaper. Kan jag ens prata det svenska språket? Kan jag förstå det svenska språket? Står jag till arbetsmarknadens förfogande? Det är klart att det spelar stor roll för möjligheten att få fler individer att gå arbetsmarknadsutbildningar.

Om kommuner och Arbetsförmedlingen kan prata med varandra i sina it-system eller sina system kan det ställas höga förväntningar och krav på den arbetssökande och på att man går en utbildning eller på sfi.

Den andra delen handlar om våra unga. Vi har under många år haft en utveckling där ungdomar har haft bristande intresse för eller i för liten utsträckning lockats att gå yrkesutbildningar på gymnasiet. Normen har varit att man ska ha behörighet för att kunna läsa på högskola. Det har gjort att få individer har valt att gå yrkesutbildningar.

Nu ändras det. Alla program blir högskoleförberedande, och vi ser ändå tecken på att intresset för en del yrkesutbildningar ökar, vilket är oerhört

glädjande och skapar en förutsättning för att få in fler människor på yrkesutbildningar.

Frågan gällde om en samordnare för detta arbete är någonting som man bör överväga. Jag utesluter ingenting. Jag är dock inte säker på att lösningen är ytterligare en funktion som ska analysera och samordna det här arbetet. Jag tror att det viktigaste är att våra myndigheter hittar nya sätt att samarbeta och inte minst att vi som politiker skruvar åt det här systemet. Det är för slappt i dag. Vi behöver högre krav i systemet, så att fler människor söker de utbildningar som erbjuds och så att vi på det sättet kan lösa näringslivets och offentlig sektors kompetensbehov.

Camilla Mårtensen (L): Herr ordförande! Jag vill ställa min fråga till Johan Lidefelt på Svenskt Näringsliv.

För drygt ett år sedan infördes det nya lönegolvet för utomeuropeisk arbetskraftsinvandring. Regeringen har aviserat ytterligare en planerad höjning av lönegolvet under året.

Min fråga till Svenskt Näringsliv är: Vilka effekter har det nuvarande lönegolvet gett era medlemsföretag? Och kan ni reflektera över vilka effekter ni tror att en eventuell höjning av lönegolvet kommer att ge i relation till den strukturella arbetslösheten, som vi har fått beskriven här i dag?

Johan Lidefelt, Svenskt Näringsliv: Tack för frågan!

Jag kan ge generella svar, men jag jobbar inte med det i detalj. Generellt kan man ändå säga att det golv som har införts har försvårat kompetensförsörjningen för många svenska företag. Det kan vi se i olika branscher. En ytterligare höjning skulle naturligtvis försvåra kompetensförsörjningen ytterligare i delar av näringslivet.

För ett mer detaljerat svar får jag nog tyvärr hänvisa till våra experter som jobbar med just det.

Johanna Haraldsson (S): Jag skulle vilja ställa en fråga till Torbjörn Hållö från LO.

Matchningsproblematiken på svensk arbetsmarknad är stor, samtidigt som vi har en hög arbetslöshet, precis som man har beskrivit här i dag.

Det är viktigt både för de arbetslösa och för en bättre fungerande arbetsmarknad att förflytta den stora gruppen med låg konkurrensförmåga närmare arbetsmarknaden.

Jag undrar vilka åtgärder som ni från LO menar krävs för att få fler i gruppen långtidsarbetslösa att utbilda sig. Vilka hinder finns? Hur menar ni att man kan riva dem?

Finns det förändringar i utbildningssystem, studiefinansieringsmöjligheter eller arbetsmarknadspolitiken som ni menar skulle få fler arbetslösa med låg konkurrensförmåga att delta i utbildning?

Torbjörn Hållö, Landsorganisationen i Sverige: Tack så mycket för frågan!

Jag blir nog alltmer övertygad om vikten av att öka insatserna för dem som är mellan korttids- och långtidsarbetslösa. Det är en grupp som är närmare arbetsmarknaden och som har större potential. Det tror jag att man kan göra genom att inte minst få upp volymen i arbetsmarknadsutbildning, som flera har varit inne på tidigare.

Jag skulle kanske börja med att prioritera det så att färre blev riktigt långtidsarbetslösa. I början ska man söka jobb. Har man precis blivit arbetslös ska man primärt söka jobb. Men om man inte kommer i jobb måste man fundera på om man har rätt kompetens för arbetsmarknaden. Då ska man snabbare än i dag få hjälp.

Det är nog mitt svar på din fråga. Börja tidigt.

Patrick Reslow (SD): Jag får tacka talarna för intressanta föredrag och även arbetsmarknadsutskottet för ett bra seminarium!

Det är lite svårt, men min fråga går nog till Maria Hemström Hemmingsson från Arbetsförmedlingen.

Det är tydligt av det vi har sett och hört i dag att vi har ett stort problem med den extrema invandringsvolym som har kommit till Sverige.

Tittar vi utifrån ett utbildningsperspektiv ser vi samma analyser när vi tittar på internationella mätningar.

Det skiljer sig stort mellan inrikes födda och utrikes födda. Tittar man exempelvis på Timss och matematikkunskaperna ser vi att det är ett jättestort kunskapsgap mellan just inrikes och utrikes födda.

Vi har också ett stort antal elever som helt saknar förmåga att tillgodogöra sig gymnasieutbildning. Det finns också väldigt många som inte ens blir behöriga till nationella program. Vi har en stor andel elever som hoppar av vald utbildning, och vi har nu även språkproblem på högskolan.

Sverige är inte ensamt om detta kunskapsgap. Tittar vi på de bilder som visades kan vi exempelvis se räknefärdigheterna för Frankrike, som också har haft en väldigt hög invandring. Där var kunskapsnivån bland utrikes födda katastrofalt låg.

Det ställer höga krav på de insatser som görs. Det har framgått att det krävs ganska breda linjer i insatserna.

Då är min fråga: Hur slår vi vakt om att utbildningsinsatserna också håller en väldigt hög kvalitet? Är det ens realistiskt att ställa det kravet med så bristande förkunskaper?

Maria Hemström Hemmingsson, Arbetsförmedlingen: Det var en stor fråga. När det gäller just hur utbildningsinsatser ska hålla hög kvalitet vet jag inte om jag är rätt person att svara på det.

Jag kan bara konstatera att det har varit intressant här i dag. Nästan alla tar upp den utmaning som ligger i att vi har människor i Sverige och i arbetslöshet som inte har den kompetens som behövs på arbetsmarknaden.

Någonting som jag har upprepat i varje jobb som jag har haft är att om det finns ett problem så finns det oavsett om vi talar om det eller inte. Men det är först när vi talar om det som vi har en möjlighet att lösa det eller åtminstone förhålla oss till det. Det är ett första steg att säga att det är en realitet. Så här ser det ut.

Vi kan titta på dem som finns inskrivna hos arbetsförmedlingarna. Jag börjar med att tala om dem. Jag vet inte om det är görligt att tro att vi ska kunna förflytta dem som är analfabeter till den svenska arbetsmarknaden.

Däremot finns det andra som behöver påbyggnad och hjälp. Där tror jag att det handlar om en kombination av både tydliga insatser som är riktade och når fram och krav på att man deltar i de insatserna.

Jag menar att vi inte kan göra avkall på kraven i utbildningen. Nu talar jag utanför mitt område. Det får ni vara medvetna om. Om vi gör avkall på kraven i utbildningen och sänker kraven generellt förlorar alla.

Vi behöver hålla de krav som finns för att de som ska gå ut i arbetslivet faktiskt får med sig den kunskap de behöver. Sedan behöver vi hitta andra vägar för de grupper som inte kan tillgodogöra sig det.

Där kan man också fundera på om det behövs insatser som subventionerad sysselsättning som inte finns i dag för en grupp som kan bidra men inte till gällande lönenivåer.

Det var ett lite flummigt svar, men det var i varje fall ett försök.

Oliver Rosengren (M): Tack så mycket ni som har deltagit för intressanta förredragningar och bra information!

Jag vänder mig i första hand till Arbetsförmedlingens generaldirektör.

Den strukturella arbetslösheten består till väsentlig del av personer med otillräcklig utbildning. Många är arbetslösa, samtidigt som det finns många lediga jobb.

Resurser till yrkesutbildning, både arbetsmarknadsutbildning och yrkesvux, finns i stor omfattning. Nyttjandegraden däremot av exempelvis statsbidragen till yrkesvux har sedan 2017 i genomsnitt varit ungefär 65 procent, det vill säga ungefär var tredje fullt finansierad utbildningsplats i det reguljära systemet står tom.

Arbetsförmedlingen kan ovanpå detta anvisa till reguljär vuxenutbildning. Det har granskats av Riksrevisionen. Bara tre av tio som anvisas av Arbetsförmedlingen skriver in sig och deltar. Riksrevisionen, Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen och Justitieombudsmannen är några av de granskande aktörer som har kritiserat Arbetsförmedlingen för att den inte tillräckligt tillämpar sanktioner mot arbetslösa som inte följer de krav som sätts upp av myndigheten och samhället.

Nu senast kom en rapport från IAF där det bland annat konstaterades att tre av fyra, 75 procent, av nyanlända i etableringen har fått godkänt av sina arbetsförmedlare att inte söka jobb, bland annat just för att de ska delta i reguljär

utbildning, som det sedan i och för sig verkar som att de inte dyker upp på. Men de får ändå behålla sina bidrag.

Min fråga blir: Vad krävs av politiken utifrån ditt perspektiv som nu är generaldirektör på Arbetsförmedlingen, men som har en lång bakgrund med forskning och myndighetsledning inte minst på IFAU, för att arbetslösa utan utbildning ska utbilda sig till arbete, och hur kan Arbetsförmedlingen bidra till detta?

Maria Hemström Hemmingsson, Arbetsförmedlingen: Det är inga små frågor. Jag delar bilden av att det är ett samhällslöseri att de utbildningsplatser som finns i olika system inte används. Jag skulle till det vilja lägga diskussionen om arbetsmarknadsutbildningar.

Man ska ha klart för sig i dag att arbetsmarknadsutbildning inte är den enda vägen till ökad kompetens. Den är det för ett segment av de arbetssökande. Jag tror att den grupp som vi talar om här behöver en annan form av utbildningar som arbetsmarknadsutbildningen inte självklart förfogar över men kan anvisa till.

Vi är också överens om att när anvisningar sker ska de följas upp. Om de inte efterföljs måste man utreda vad det beror på. På samma sätt som när anvisningar till jobb inte följs ska vi underrätta a-kassorna, eller i det här fallet själva fatta beslut om varningar eller sanktioner.

Jag skulle vilja komplicera bilden lite. När vi anvisar, för det gör vi, är det väldigt många som inte tar upp platsen. När vi undersöker vad det beror på kan det handla om bristande språkkunskaper, en bristande förståelse för behovet av utbildning och dessutom en ovilja att ta studielån. Det är någonting som SKR ständigt påpekar.

Här tror jag att det behövs vägledande insatser och stöd till den här gruppen för att de ska förstå varför de ska göra det här och vad det innebär. Det här är en fråga som utretts. Det kommer en utredning om några veckor som tittar på det. Här har kommunerna ett stort ansvar för att ge det stödet. Det är en del.

Det andra som komplicerar bilden är att det inte är i Arbetsförmedlingens makt att ge varningar eller sanktioner eftersom majoriteten av de här personerna inte har arbetslöshetsförsäkring utan ekonomiskt bistånd.

Här behövs en nära dialog mellan Arbetsförmedlingen och kommuner. Den kommer att underlättas av det ökade informationsutbyte mellan kommuner och Arbetsförmedlingen som regering och riksdag har beslutat om och som vi nu håller på att implementera i våra it-system på Arbetsförmedlingen.

Att detta är en utmaning är det ingen diskussion om. Vi på Arbetsförmedlingen behöver bli bättre. Men vi kan inte lösa den här nöten själva. Väldigt mycket ligger också hos kommunerna.

Ciczie Weidby (V): Min fråga går till Mats Persson. En grupp långtidsarbetslösa är personer med funktionsnedsättningar. Oavsett om det är hög eller om det är låg arbetslöshet är arbetslösheten för den gruppen konstant.

Till en regering som med väldig tydlighet förespråkar arbetslinjen blir min fråga: Var är alla åtgärder som också ger alla människor möjlighet att delta på arbetsmarknaden och få ett jobb?

Arbetsmarknads- och integrationsminister Mats Persson: Tack för en utmärkt fråga!

Om man backar bandet lite tror jag ändå att vi i det här rummet, oavsett vilket parti man tillhör, ska känna väldig stolthet över Sverige som nation och land när det gäller funktionshinderspolitiken i bred mening.

Den individ som har ett funktionshinder i Sverige erbjuds möjligheter som man inte får i något annat västland, vågar jag påstå. Det är en enorm stolthet när man ser en medarbetare i Samhalls verksamhet som utför ett arbete och fyller ett syfte för samhället i stort och inte minst för den enskilde att kunna stå på egna ben.

När man besöker en förening i Idrottssverige eller Föreningssverige finns där en kanslist som har det jobbet därför att han eller hon har ett lönebidrag i botten där samhället är med och finansierar. Fotbollsföreningen, innebandy-föreningen eller vad det nu är för någonting betalar bara en liten del för att på det sättet ha en kanslist anställd ett par dagar i veckan som annars inte hade haft möjlighet att vara en del av en samhällsgemenskap.

Vi ska känna en väldigt stark stolthet över det samhälle vi har byggt upp. Alla partier i salen kan känna en samhörighet kring det.

Med det sagt finns det otroligt mycket mer att göra. Vi är gemensamt stolta över det vi har gjort. Men vi är inte nöjda med där vi befinner oss just nu, utan vi behöver göra väldigt mycket mer.

I den budget som klubbades av riksdagen före jul finns det särskilda satsningar som riktar sig till personer med funktionsnedsättning för att möjliggöra och öka möjligheterna att stå på egna ben, vara en del av samhällsgemenskapen och vara en del av arbetsmarknaden.

Jag och regeringen tar gärna emot förslag och idéer på hur vi kan förbättra detta ytterligare. Vi vill och behöver göra mer.

Helena Vilhelmsson (C): Jag tror att Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering kanske kan svara på frågan.

Vi talar mycket om vikten av gymnasiala yrkesutbildningar eller gymnasiala praktiska utbildningar. Jag delar beskrivningen av hur det har sett ut bakåt i tiden. Det har talats ned om detta, vilket är helt förfärligt. Är det någonting som behövs i dag är det yrkesutbildningar med tidig start.

Värdering eller hur människor ser på yrkesutbildningar är det svårt att lagstifta om. Där har vi ett gemensamt ansvar att tala om detta. Det vi däremot kan göra är att lyssna på dem som driver gymnasieutbildningar och höra om de problem som man upplever.

Detta är möjligen en fråga av väldigt konkret karaktär. Finns det i dag tendenser som visar på att det behövs ytterligare förändringar, till exempel i

läroplanen? Det kan handla om att man kan ändra i timplanen, att människor kan prova på flera yrken i samma utbildning, mer eller mindre praktik och så vidare.

Genomförs det några studier på detta? Kan man reflektera över detta inför framtiden?

Martin Söderström, Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering: Det korta svaret på den frågan är att det i varje fall inte från vår sida genomförs så många studier för tillfället på just det området.

Någonting som det förs diskussioner om politiskt och som man har gjort utredningar och lagt fram förslag om är just frågan om dimensioneringen av gymnasieskolan utifrån arbetsmarknadens behov, som under ganska lång tid har varit frånvarande.

Det låter som att det kan vara en ganska lågt hängande frukt att vi någons utbildar människor efter arbetsmarknadens behov. Det är klart att det finns problem och utmaningar kopplat till det. Det är någonting som vi har funderat på och diskuterat om.

Frågan om timplaner, undervisningsinnehåll och sådant är mindre beforskad från vår sida. Det kanske finns annan forskning på området.

Däremot rent allmänt kopplat till yrkesutbildningar finns det en framgångsfaktor. Nu talar jag kanske mer om internationell forskning snarare än svensk. Det är behovet av arbetsplatsförlagd utbildning.

Det momentet ska vara både relativt omfattande och kanske framför allt ha hög kvalitet i den delen. Det är en framgångsfaktor rent allmänt för yrkesutbildningar.

Mathias Bengtsson (KD): Jag vill rikta min fråga till arbetsmarknads- och integrationsminister Mats Persson.

Omvandlaren mellan arbetslöshet och arbete stavas väldigt ofta utbildning. Fler arbetslösa skulle behöva ta del av en utbildning som leder till jobb. Det finns mycket som behöver göras för att just tillgängliggöra de utbildningarna för fler. Det gäller inte minst när det kommer till språkkunskaper.

Det skulle kanske också behövas mer incitament att gå en utbildning. Det är egentligen det som jag skulle vilja att ministern resonerar lite om. Hur kan man ha högre krav så att fler faktiskt söker de utbildningar som erbjuds?

Arbetsmarknads- och integrationsminister Mats Persson: Tack till Mathias Bengtsson för en utmärkt fråga!

Låt mig inledningsvis beskriva hur vi ändå gemensamt verkar vara överens om att Sverige och systemet är för slapt. Vi har under för många år byggt ett system som inte har ställt tillräckliga krav på människor att försörja sig själva och göra sitt yttersta för att få ett jobb eller för att gå en praktik eller en utbildning.

Det är inte nödvändigtvis enskilda individer som är för slappa, utan det är systemet som är för slapt. Det är klart att detta gör att människor fastnar i bidragsberoende under väldigt många år.

Relaterat till utbildningssystemet finns det ett antal obegripliga fenomen i det svenska samhället som man brukar sammanfatta som *only in Sweden*. Det finns bara ett land i världen som kan komma på att man kan bygga hinder mellan en statlig myndighet och en kommunal organisation som gör att de av någon anledning inte kan kommunicera eller tala med varandra.

Nu rättar regeringen till detta. Vi kommer att ha ett ökat informationsutbyte mellan Arbetsförmedlingen och svenska kommuner just för att på det sättet kunna säkerställa att samhället oavsett om det är en statlig aktör eller en kommunal aktör vet om den enskilde går en utbildning eller inte går en utbildning.

Det är ett exempel på hur vi på olika sätt nu ser till att detta ganska slappa system blir ett system som präglas av höga förväntningar och krav på våra medmänniskor.

I grund och botten är det ett synsätt som handlar om empati. Vi accepterar inte att människor är i passivitet, utan samhället har en *tough love*, en kärlek där man ställer krav och har höga förväntningar men där man också bryr sig och med empati vill se till att människor kan stå på egna ben och försörja sig själva.

Steg för steg, på område efter område, ser nu regeringen till att höja kraven på detta område.

Leila Ali Elmi (MP): Min fråga riktar jag till Johan Lidefelt.

Svenskt Näringsliv har hävdad att en arbetstidsförkortning skulle innebära stora kostnader för samhällsekonomin, bland annat med argumentet att färre arbetade timmar direkt skulle leda till en motsvarande minskning av bnp.

Samtidigt bortser detta resonemang från forskning och erfarenheter som pekar på att kortare arbetstid kan ha positiva effekter såsom minskat antal sjuk-skrivningar, förbättrad arbetsmiljö, mer utvilade medarbetare och ökad produktivitet.

Miljöpartiet anser att Sverige på sikt bör övergå till kortare arbetstid genom en fyradagarsarbetsvecka, precis som landet tidigare gick från sexdagars- till femdagarsvecka.

Kommunal har i sin rapport visat att länder som Norge och Danmark, där arbetstiden är kortare än i Sverige, har haft en ekonomisk utveckling som i stora drag motsvarar Sveriges.

Mot denna bakgrund vill jag fråga: Hur förklarar Svenskt Näringsliv att länder med kortare arbetstid har kunnat upprätthålla en stabil ekonomisk utveckling och konkurrenskraft samtidigt som det hävdas att en arbetstidsförkortning i Sverige skulle leda till stora kostnader och negativa konsekvenser för samhällsekonomin?

Johan Lidefelt, Svenskt Näringsliv: Tack för frågan!

Det vi har gjort på Svenskt Näringsliv är att vi har gått igenom den forskning som finns på området, oavsett vad forskningen kommer fram till vad gäller produktivitetsförbättringar eller inte.

Det vi har funnit är att det rimliga antagandet om en sådan reform i Sverige handlar om att om arbetstiden minskar så minskar också produktionen. Man kan inte förvänta sig några stora positiva effekter på produktiviteten utifrån forskningen.

Det leder till att vi blir fattigare. Om vi jobbar mindre så producerar vi mindre, och då minskar våra samlade inkomster i Sverige på sikt. Förändringen tar lite tid.

Om man ändå skulle tillåta sig att tänka sig att det finns potentiella produktivitetseffekter som är positiva kan inte de uppväga för de minskningar i produktionen som skulle uppstå.

Det finns inget scenario där du kan komma undan stora samhällsekonomiska kostnader med en så omfattande arbetstidsförkortning som man har talat om i debatten.

Vår bästa bedömning utifrån forskningen och de antaganden som gjordes i den senaste statliga offentliga utredningen 2005, eller 2002, är att det skulle minska produktionen i Sverige med ungefär 500 miljarder kronor per år.

Camilla Mårtensen (L): Jag riktar min fråga till LO och Torbjörn Hållö.

Arbetsmarknadens parter arbetade fram organisationen för etableringsjobben. I dag, drygt ett år senare, är det 32 personer som har nåtts av den reformen.

Svenskt Näringsliv lyfte fram problem med lokala avtal som inte finns. Det gäller även stora branscher, där Handels eller Hotell- och restaurangfacket inte har avtal alls.

Vilka åtgärder planerar LO för att förbättra förutsättningarna i sin egen organisation?

Torbjörn Hållö, Landsorganisationen i Sverige: Jag har som princip, och jag sa det också till Johan Lidefelt, att jag inte är helt förtjust i att man kritiserar enskilda delar av en gemensam överenskommelse.

Det finns delar av överenskommelsen mellan LO och Svenskt Näringsliv som jag tror är menliga, men det dryftar inte jag offentligt. Det är min kutym.

Det är inte LO:s överenskommelse. Det är LO, Svenskt Näringsliv och Unionen som har en gemensam överenskommelse, och jag står för helheten.

Vi har alla ett ansvar för att reformen blir så bra som möjligt. Det är viktigt att Arbetsförmedlingen börjar anvisa personer till etableringsjobben. Det är viktigt att vi har företag som visar vägen, börjar anställa och blir goda exempel.

Det skulle vara roligt om något av de stora företagen i Sverige anställde och visade att det går och att de personer som står långt ifrån arbetsmarknaden praktiskt kan göra produktiva insatser.

Just den här reformen kräver att man inte samtidigt har dragit ned på antalet anställda. Vi har en problematik som vi diskuterat just i dag med att vi har stigande arbetslöshet. Då är det tyvärr inte möjligt på de arbetsplatserna att anställa ofta. Det står i kontrast.

Jag hoppas att reformen blir framgångsrik och att vi börjar anvisa personer till den. Jag vill också påpeka att etableringsjobb inte är den enskilda lösningen. Det behövs en hel radda med saker. Etableringsjobb är en av flera pusselbitar.

Ordföranden: Vi är väldigt effektiva i dag. Nu har vi avverkat hela frågelistan. Vi har några minuter kvar av vår tid. Jag vill lämna ordet fritt i första hand till deltagare och våra gäster som kanske inte har fått chansen att yttra sig om det är något som ni vill kommentera som vi har gått igenom under diskussionen.

Jag lämnar ordet fritt.

Maria Hemström Hemmingsson, Arbetsförmedlingen: Jag vill bara snabbt förtydliga att etableringsjobben inte är en insats som Arbetsförmedlingen kan anvisa till. Vi kan se till att våra kollegor, arbetsförmedlarna, är medvetna om att möjligheten finns.

Vi ser gärna att arbetsgivare har en ökad kunskap om att möjligheten finns. Det är via den dialogen som det kan komma till stånd. Vi kan inte anvisa. Jag vill bara tydliggöra det.

Ordföranden: Vi har lite tid kvar. Är det någon ledamot som vill ställa ytterligare en fråga finns det chans att ställa i varje fall två frågor till.

Jag lämnar ordet fritt till ledamöterna om det finns någon ledamot som vill ställa ytterligare en fråga eller en kompletterande fråga.

Johanna Haraldsson (S): Jag tänker att jag kunde ställa min fråga som jag lyfte fram tidigare till andra aktörer. Jag tänker på representanterna från YH-myndigheten och generaldirektör Magnus Wallerå. Jag får återupprepa min fråga lite grann, så att ni kommer ihåg vad det var för fråga.

Det handlade om vilka hinder som behöver plockas bort för att fler i gruppen av långtidsarbetslösa och personer med låg konkurrensförmåga på arbetsmarknaden deltar i utbildning. Frågan är också i vilka system som man kan se sådana hinder. Är det i studiefinansieringssystemet?

Vi hörde här innan att det till exempel finns en ovilja att ta studielån. Finns det någonting man kan göra där? Finns det saker i utbildningspolitiken eller arbetsmarknadspolitikerna som man kan göra för att fler ska delta i utbildning?

Magnus Wallerå, Myndigheten för yrkeshögskolan: Stort tack för frågan!

Låt oss se på den grupp som står långt ifrån arbetsmarknaden – de långtidsarbetslösa – och jämföra med den grupp som går på yrkeshögskola. Den stora majoriteten av de studerande är yrkesväxlare. Man har ett arbete som man inte trivs med eller som man inte tycker är en framkomlig väg. Man ser inte framför sig att man kommer att eller kan jobba i sitt yrke under hela livet. Antingen byter man bransch helt, eller så tar man nästa steg i karriären och tar på sig mer arbetsledande uppgifter.

Yrkeshögskoleutbildningar är korta men krävande. Varje år är 10–15 procent arbetssökande när de börjar en yrkeshögskoleutbildning. Efter utbildningen är 5–6 procent arbetssökande, det vill säga en halvering av antalet. Vi ser dock inte om det är samma individer.

Yrkeshögskoleutbildningar har alltså en förmåga att leda till arbete, men det är sannolikt inte de långtidsarbetslösa som är mest gynnade av en yrkeshögskoleutbildning givet att det handlar om krävande utbildningar som ställer ganska höga krav. De är dessutom eftergymnasiala.

Vi har av regeringen fått i uppdrag att genomföra en pilotverksamhet på gymnasial nivå, en nationell yrkesutbildning. Vi ska där sikta på yrkesroller med utbildningar på gymnasial nivå, men vi ska tillämpa yrkeshögskolans metodik som innebär att arbetsmarknadens behov ska styra och att man ska ha en stor del praktik. Man behöver inte följa nationella kursplaner, utan utbildningen utformas av det anställande arbetslivet tillsammans med anordnaren. De första studerande har börjat.

Snart ska vi lämna över den första delrapporteringen till regeringen. När vi ser på hur det har gått för den första kullen beror det lite på vilken typ av utbildning det har handlat om. Till vissa av utbildningarna har vi lyckats rekrytera personer som stod ganska långt ifrån arbetsmarknaden och som hade en kort utbildning. Men på många utbildningar går såklart också många yrkesväxlare.

Myndigheten ser stor potential i den här reformen i och med att den kan komplettera den kommunala vuxenutbildningen, yrkesvux, och vara ett alternativ till arbetsmarknadsutbildning med utbildningar på små och snäva områden som till exempel inte kan få plats på gymnasieskolan eller inom yrkesvux. Då kan vi ha utbildningar inom nationell yrkesutbildning. På detta område ser vi större förutsättningar att kunna erbjuda bra utbildningar till dem som står längre bort från arbetsmarknaden.

Slutligen vill jag nämna att det pågår ett arbete mellan parterna som går ut på att identifiera kvalifikationer på olika nivåer. Man försöker identifiera vilka yrkesroller, kvalifikationer eller paket av yrkeskunskaper som finns att jobba med och som inte kräver gymnasieexamen; det är det som heter SeQF 4 och är på gymnasial nivå. SeQF 3 är däremot inte gymnasial nivå.

Parterna på den offentliga arbetsmarknaden – Sobona, de offentliga företagens arbetsgivarorganisation, och fackförbunden – har gjort ett stort arbete när man har identifierat yrkesroller som inte kräver gymnasieexamen. Det här kan man fundera mycket på. Om man kan styra utbildningsinsatser till sådana

yrkesroller och kvalifikationer som inte kräver gymnasieexamen finns det mycket att göra, tror jag. Parterna behöver identifiera kvalifikationerna, och sedan måste man styra utbildningsinsatsen så att den ger dessa kvalifikationer.

Oliver Rosengren (M): Ordförande! Jag vill i första hand vända mig till IFAU med min fråga.

Arbetslösheten är ju hög, och direkt börjar både nyhetsredaktioner och partikanslier räkna antalet propositioner från Arbetsmarknadsdepartementet, trots att vi alla känner till att den svenska modellen innebär att en avgörande del av arbetsmarknaden inte hanteras politiskt utan i avtal och uppgörelser mellan arbetsmarknadens parter. Självfallet är politiken ibland med på ett hörn.

Konjunkturinstitutet beskrev tidigare att efterfrågan på politiken är som störst när det gäller strukturella reformer. En av den här regeringens största reformer, sett till alla områden, är reformeringen av arbetslöshetsersättningen. Inkomstbaserad beräkning minskar byråkrati och risk för fusk. Brantare avtrappning stärker drivkrafterna för arbete. Avtrappning också för dem som har aktivitetsstöd innebär att fler arbetslösa får drivkrafter att lämna arbetslösheten och söka arbete.

Frågan till IFAU blir: Hur ser er önskelista ut till oss om vad vi kan göra ytterligare på det strukturella området för att förbättra arbetsmarknadens funktionsduglighet i Sverige?

Martin Söderström, Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering: Det var ju en avslutande och enkel fråga. Tack för den!

Låt mig börja med a-kassan. Många förändringar har gjorts den senaste tiden eller är aviserade. Det här är såklart inget som vi har tittat på konkret. Det finns en omfattande forskning om effekter av arbetslöshetsförsäkringen sedan tidigare. Vi står rent allmänt inför en avvägning mellan fördelning och effektivitet. Men det finns självfallet moment i detta som forskningen har visat kan vara effektiva, till exempel en avtrappad ersättningsnivå över tid i arbetslösheten.

Låt mig i stället tala om vår önskelista. Det är inte så att vi har särskilt många önskningar, men från vårt perspektiv har den aktiva arbetsmarknadspolitikerna även fortsättningsvis en viktig roll att spela. Ibland hör man argumentet att arbetsmarknaden har förändrats så mycket och står inför nya utmaningar så att arbetsmarknadspolitikerna generellt spelar mindre roll. Jag delar inte den bedömningen. Jag tror att det som forskningen har visat fortsatt gäller. Oavsett om det handlar om förmedlingsinsatser, utbildningsinsatser eller subventionerade anställningar finns det en verktygslåda som det även i fortsättningen är angeläget att använda sig av.

Kopplat till detta kan jag knyta an till den fråga om utrikesfödda som jag fick tidigare. Jag nämnde då inte en insats som jag tror är viktig. Vad utrikesfödda generellt saknar är språk och nätverk på arbetsmarknaden. Här kan en aktör som Arbetsförmedlingen eller andra komma in och fylla en sådan roll

via förmedlingsinsatser, genom att vara närvarande och genom att den arbetslöse har en arbetsförmedlare.

Över tid har vi sett en trend mot ökad digitalisering, mer kontakter på distans och färre lokala kontor. Det här berör inte bara utrikesfödda utan även andra svaga grupper som inte har samma driv eller nätverk. Även personer med funktionsnedsättning kan säkert delvis räknas som en sådan grupp. Lokal närvaro och förmedlingsinsatser – även tidigt i arbetslöshetsperioden – tror jag är något som skulle kunna fungera. Det är även vad forskningen visar. Men det här är kanske något som vi lite grann är på väg att lämna.

Jag nöjer mig så.

Ann-Christine Frohm (SD): Herr ordförande! Min fråga går till LO.

Jag är ansvarig för mitt partis integrationspolitik i utskottet. Sverigedemokraterna har som bekant under väldigt många år – i decennier – drivit frågan om att vi måste strama åt invandringspolitiken, vilket alla säkert känner till. I dag har många bilder presenterats som styrker detta, bland annat från LO självt. Det var glädjande att höra att även LO förordar en stramare invandringspolitik. Det är bra att man har landat där.

Jag är lite nyfiken på hur LO har landat i detta i dag. Det vore intressant att höra, för det är inte riktigt vad man har presenterat tidigare.

Frågan blir alltså: Hur har LO landat så rätt – och äntligen – i den här frågan?

Torbjörn Hållö, Landsorganisationen i Sverige: Jag tackar för frågan. För dem som följt mig de senaste tio åren och som känner mig är detta ingenting nytt. Jag har sagt i tio år att det är så här det kommer att bli.

Min uppfattning är att vi är där vi är, och då måste vi göra det bästa av det. Därför är jag väldigt engagerad i att vi ska lyfta upp frågan om yrkesutbildning. Den är en nyckel till att mycket i Sverige ska fungera bättre men också till att vi ska få en bättre integration. Om unga killar och tjejer som är födda i andra länder men som har kommit till Sverige tog sig in på ett yrkesgymnasium vore det en jättefin biljett in på den svenska arbetsmarknaden.

Nu råder i det närmaste konsensus i Sverige om att man behöver ha en reglerad migrationspolitik för att det annars får för stora konsekvenser på arbetsmarknaden. Det finns några områden där det fortfarande finns en diskussion; arbetskraftsinvandring är ett sådant område. LO är ju ensamt bland arbetsmarknadens parter, inklusive Saco och TCO, om att stödja regeringens linje i fråga om arbetskraftsinvandring. Övriga parter tycker att vi även fortsättningsvis ska ha en ganska oreglerad arbetskraftsinvandring. Det tror jag vore olyckligt. Vi har redan många utrikesfödda med låga kunskaper och färdigheter, och de jobb av den karaktären som finns i Sverige bör gå till dem som finns i Sverige.

Det finns ytterligare ett område som regeringen behöver bita i, nämligen studentvisumen. Dessa är som en liten ventil in. Uber- och Foodorabuden som

kör på våra gator har inte sällan studentvisum. Det har Migrationsverket självt kunnat visa. Exempelvis ägnar sig de som kommer med pakistanska studentvisum åt att jobba för Uber, Bolt och liknande företag i stället för att studera.

Det finns alltså fortfarande lite grann kvar att göra för att få en mer välfungerande migrationspolitik.

Jag tycker att det här har varit ett väldigt positivt möte. Min grundläggande ingång är att gjort är gjort. Nu har vi den sammansättning av svensk arbetsmarknad som vi har, och vi ska göra vårt bästa och vårt yttersta för att de människor som har kommit till vårt land ska komma in. Det är det vi ska jobba med, tycker jag.

Vice ordförande Ardalan Shekarabi: Herr ordförande! Jag vill framföra ett stort tack till alla deltagare som har gett oss analyser och beskrivningar av utvecklingen på svensk arbetsmarknad som kommer att hjälpa arbetsmarknadsutskottet att fortsätta sitt arbete med att diskutera fram en aktiv arbetsmarknadspolitik som ger vårt land de bästa förutsättningarna att bekämpa den arbetslöshet som tyvärr är alltför hög i dag. Det har funnits en brist på långsiktighet i den aktiva arbetsmarknadspolitiken. Inte minst har styrningen av Arbetsförmedlingen varit ryckig. Det har inte varit särskilt långsiktigt på grund av rätt stora konflikter mellan de olika politiska partierna.

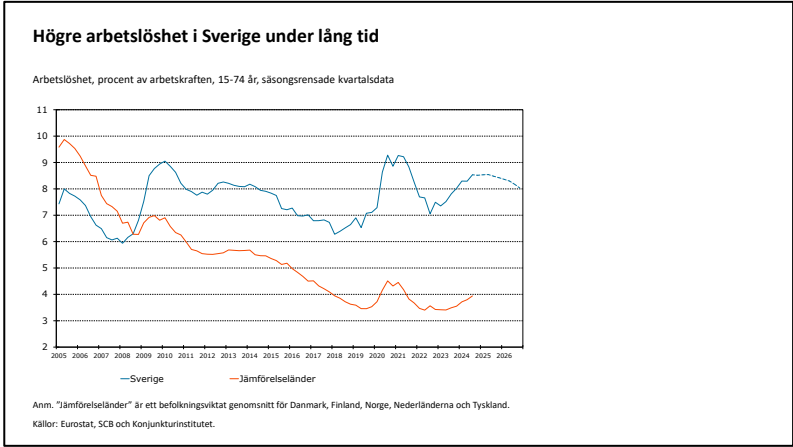
När vi nu har fått en gemensam bild av behoven på svensk arbetsmarknad och de åtgärder som krävs för att vi ska kunna bekämpa arbetslösheten effektivt finns det bättre förutsättningar för oss i utskottet att jobba vidare med frågorna och förhoppningsvis nå en bättre långsiktighet för den aktiva arbetsmarknadspolitiken och inte minst styrningen av relevanta myndigheter.

Jag vill återigen framföra ett stort tack till deltagarna och till alla andra som kommit hit eller som lyssnar på detta offentliga sammanträde som sänds på Sveriges Television. Vi kommer att fortsätta ha en dialog med berörda myndigheter och andra aktörer för att på bästa möjliga sätt ge utskottet förutsättningar att utveckla den aktiva arbetsmarknadspolitiken.

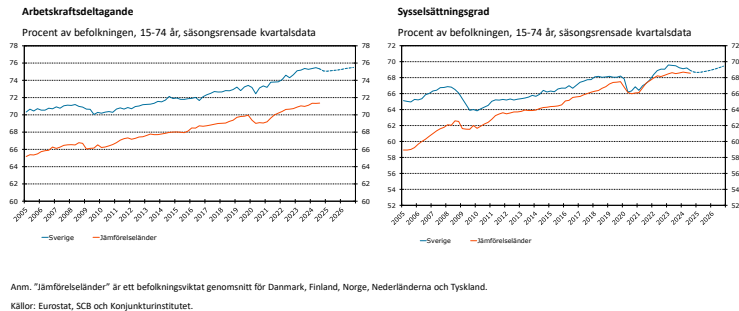
BILAGA

Bilder från det offentliga sammanträdet

Bilder som visades av Albin Kainelainen

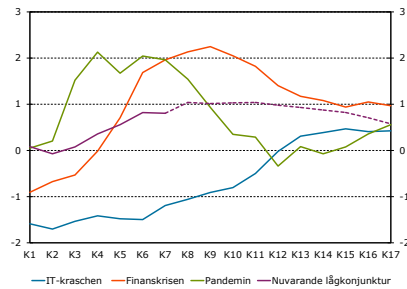

Linkande sysselsättningsgrad och högre arbetskraftsdeltagande

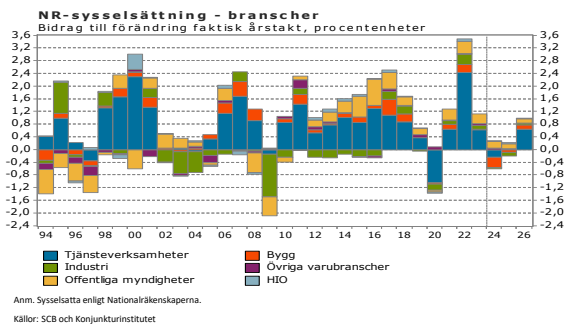

Mindre ökning av konjunkturella arbetslösheten i innevarande lågkonjunktur

Konjunkturell arbetslöshet nuvarande lågkonjunktur och tidigare kriser
Procent av arbetskraften, 15-74 år

Bygg och tjänsteverksamheter drabbade i denna lågkonjunktur

Starkare grupper drabbade i denna lågkonjunktur

Olika grupperns bidrag till arbetslöshetsuppgång i tre olika kriser
Månadsdata från Arbetsförmedlingen

	Utrikes födda, förgymnasial utb. nivå	Utrikes födda, gymnasial utb. nivå	Utrikes födda, eftergymnasial utb. nivå	Inrikes födda, förgymnasial utb. nivå	Inrikes födda, gymnasial utb. nivå	Inrikes födda, eftergymnasial utb. nivå
Finanskrisen	8%	11%	7%	13%	46%	15%
Pandemin	13%	14%	11%	7%	34%	20%
Nuvarande lågkonjunktur	0%	11%	24%	10%	24%	31%

Källor: Arbetsförmedlingen och Konjunkturinstitutet

Bilder som visades av Joakim Stymne

Officiell statistik, SOS

Arbetsmarknadsstatistik

Arbetskraftsundersökningarna (AKU)

- Urvalsundersökning (17 000 per månad)
- Månads, kvartals- och årsstatistik
- Internationell reglerad
- Urvals, bortfall och mätfel

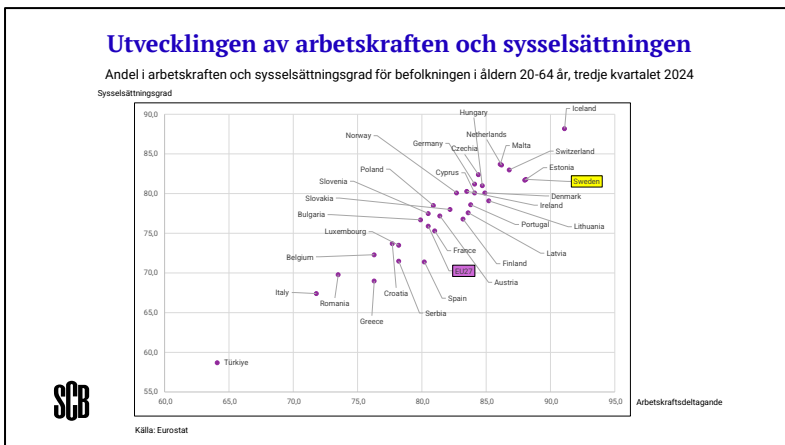
Befolkningens arbetsmarknadsstatus (BAS)

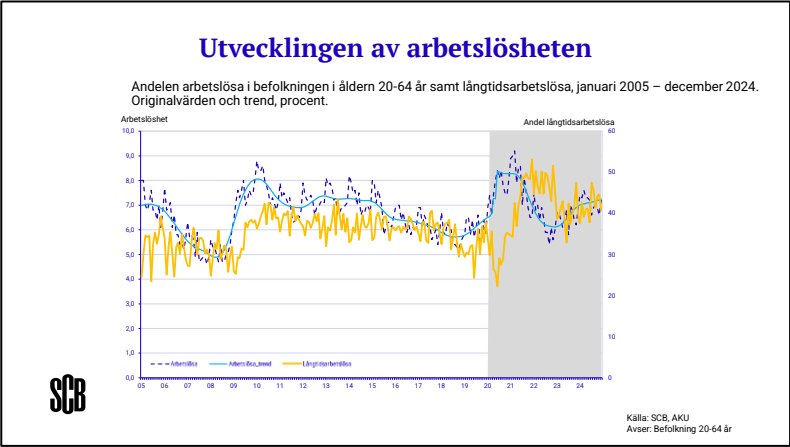
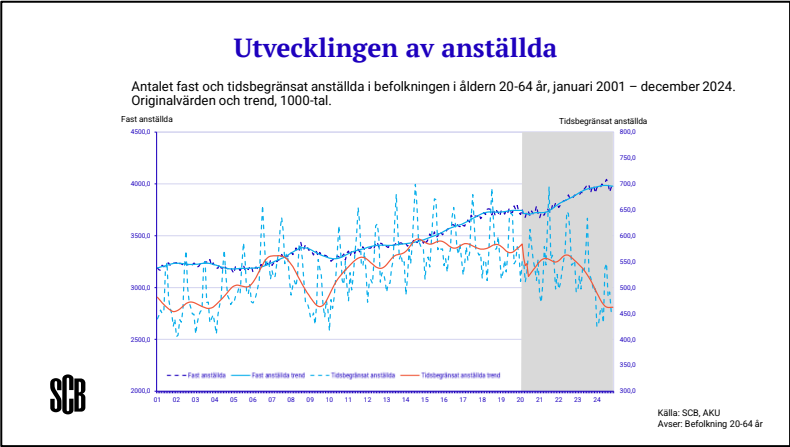
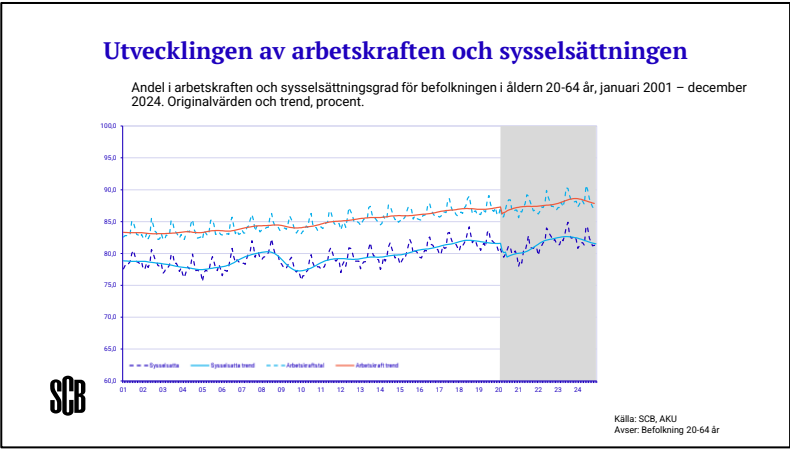
- Totalundersökning (baserad på administrativa registerbaserad)
- Månads, kvartals- och årsstatistik
- Ingen reglering
- Nyttjar administrativa data som inte primärt är framtagna för statistikframställning

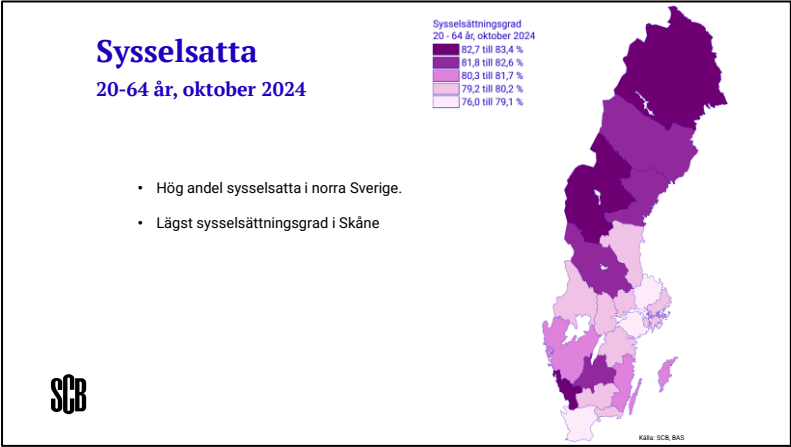
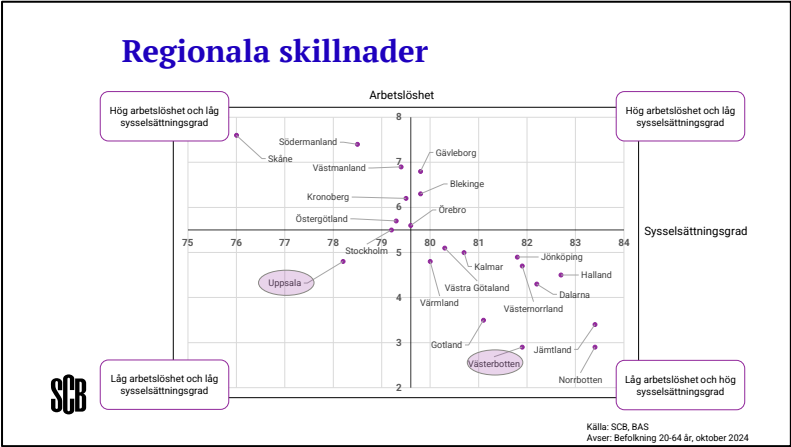
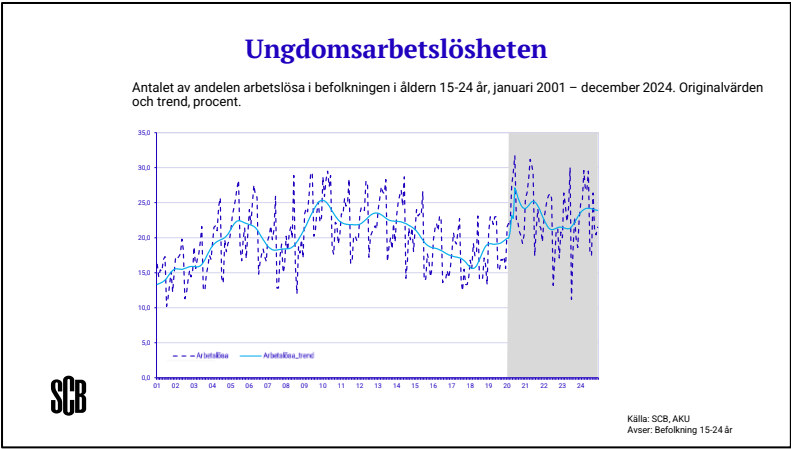
- Konstruerar frågor som kan anpassas efter specifika behov

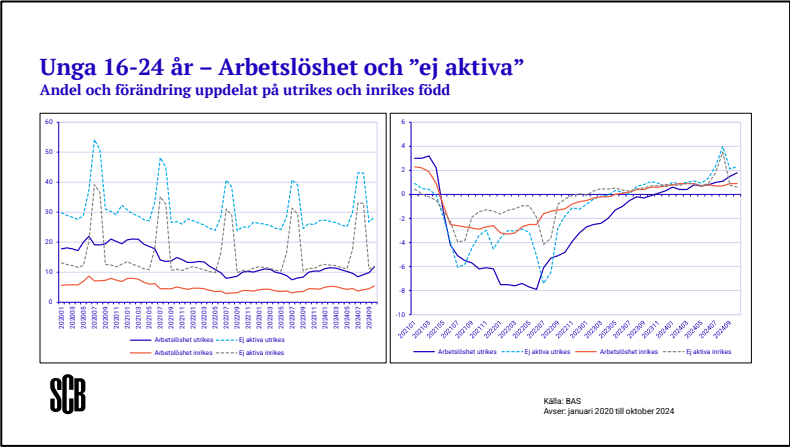
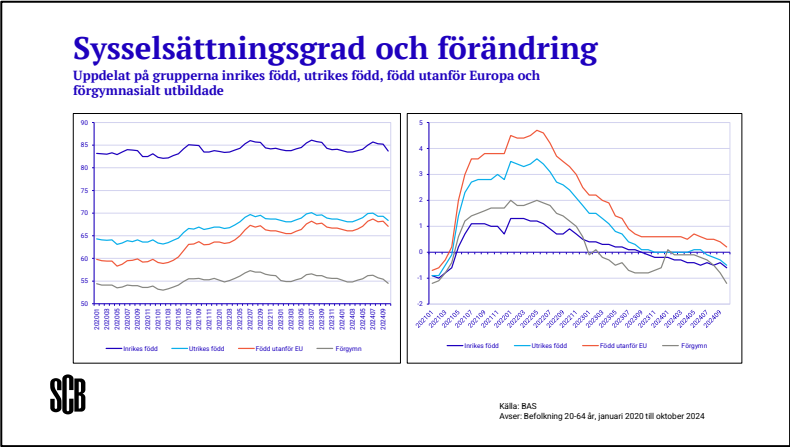
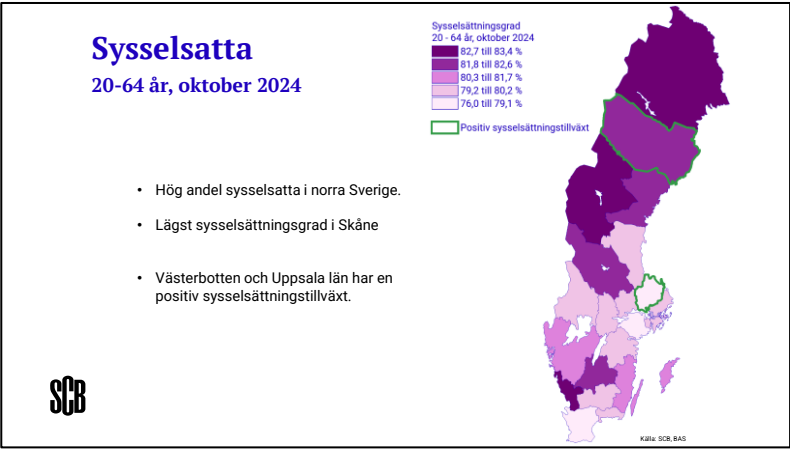
- Möjlighet till detaljerad nedbrytning

SCB

Bilder som visades av Maria Hemström Hemmingsson

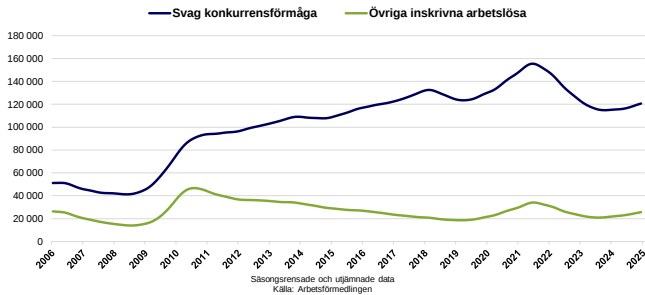
Arbetslöshetens sammansättning ställer krav på olika insatser

Generaldirektör Maria Hemström Hemmingsson
Arbetsmarknadsutskottet 28 januari 2025

ARBETSFÖRMEDLINGEN
SWEDISH PUBLIC EMPLOYMENT SERVICE

Högre andel med svag konkurrensförmåga

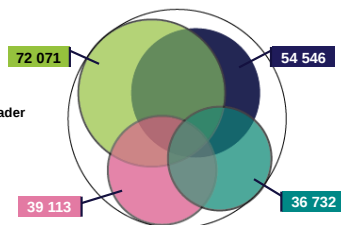
Inskrivna arbetslösa 16-65 år, utan arbete i minst 12 månader, efter konkurrensförmåga

ARBETSFÖRMEDLINGEN
SWEDISH PUBLIC EMPLOYMENT SERVICE

Vilka är de långtidsarbetslösa?

Arbetslösa i minst 12 månader
Totalt 143 154

Källa: Arbetsförmedlingens databaser, årsgenomsnitt 2024

ARBETSFÖRMEDLINGEN
SWEDISH PUBLIC EMPLOYMENT SERVICE

Ökande regionala skillnader

- Stora skillnader i arbetslöshetsnivåer inom landet
- Fortsatt omfattande utmaningar med kompetensförsörjningen i norr
- Högst arbetslöshet i Skåne, Södermanland och Gävleborg

ARBETSFÖRMEDLINGEN
SWEDISH PUBLIC EMPLOYMENT SERVICE

ARBETSFÖRMEDLINGEN
SWEDISH PUBLIC EMPLOYMENT SERVICE

Centrala åtgärder för en väl fungerande arbetsmarknad

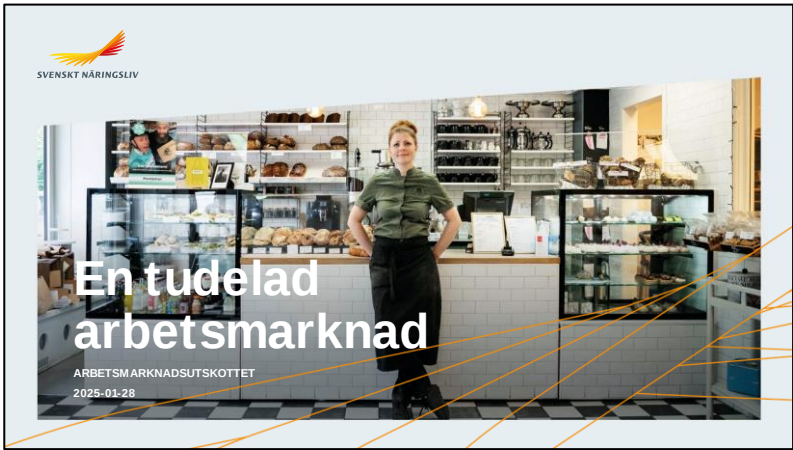
- Fler arbetssökande behöver ta del av olika former av utbildning på olika nivåer
- Förstärkt stöd och arbetsnära insatser för att motverka en ökad långtidsarbetslöshet
- Uppmuntra arbetsgivare att arbeta med breddad rekrytering
- Kontroll av att arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd används i enlighet med regelverket
- Geografisk och yrkesmässig rörlighet

ARBETSFÖRMEDLINGEN
SWEDISH PUBLIC EMPLOYMENT SERVICE

Bilder som visades av Johan Lidefelt

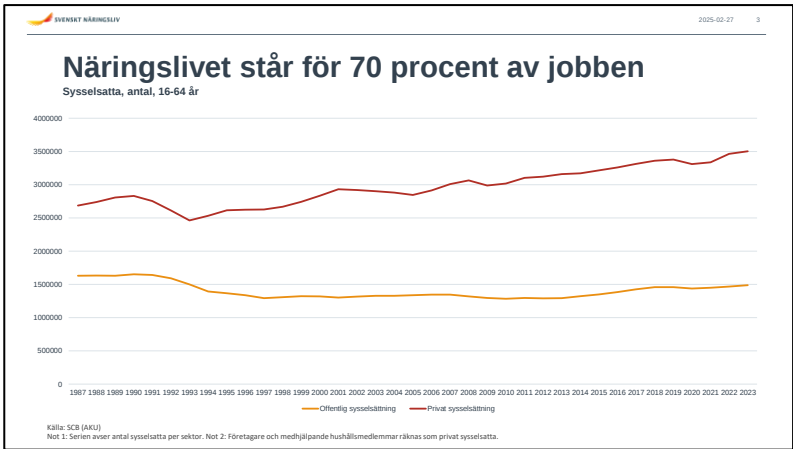
2025-02-27

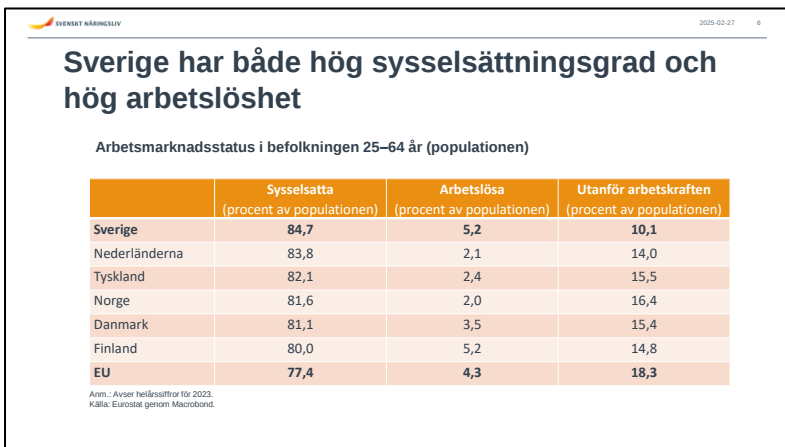
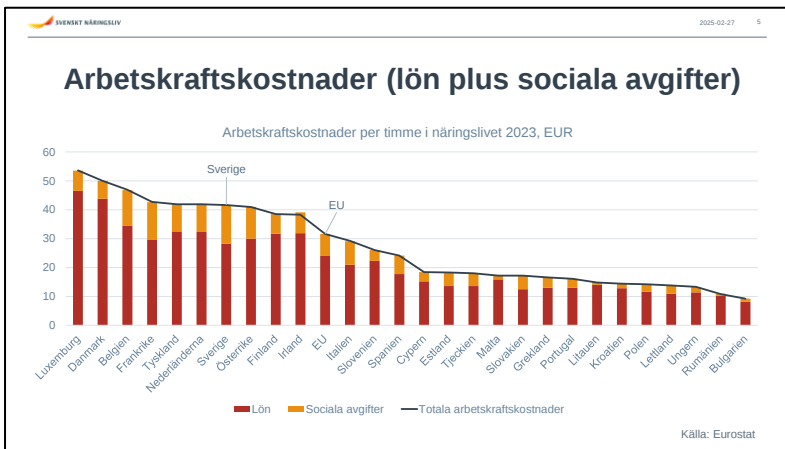
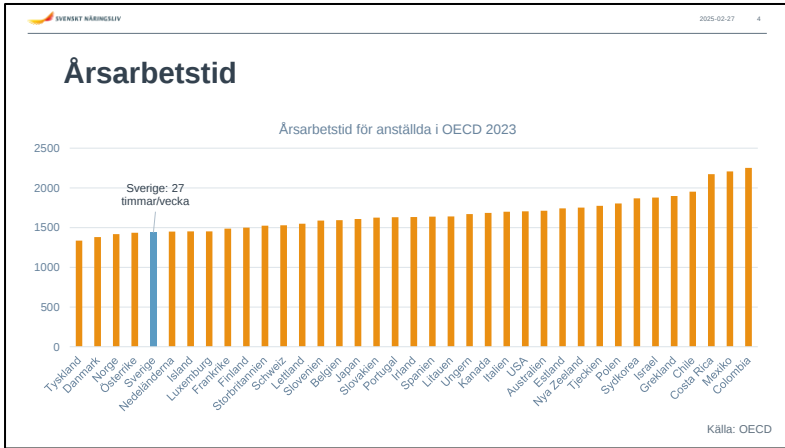
2

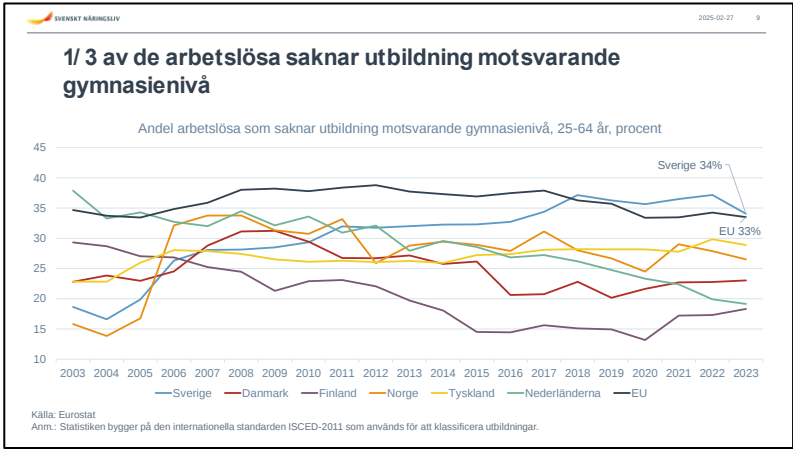
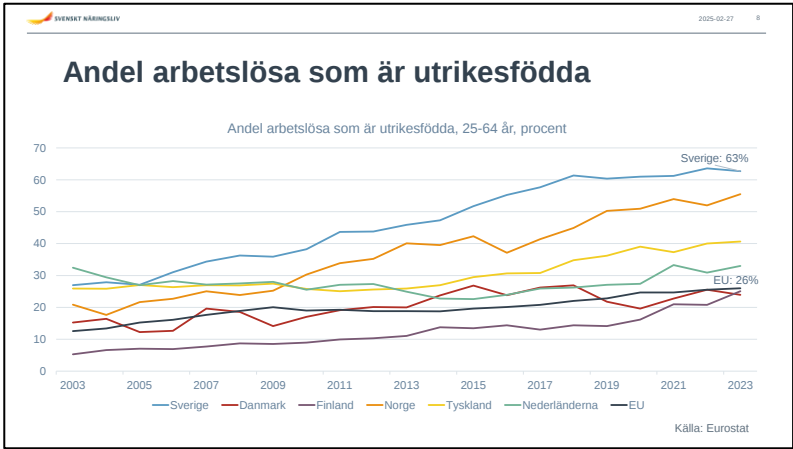
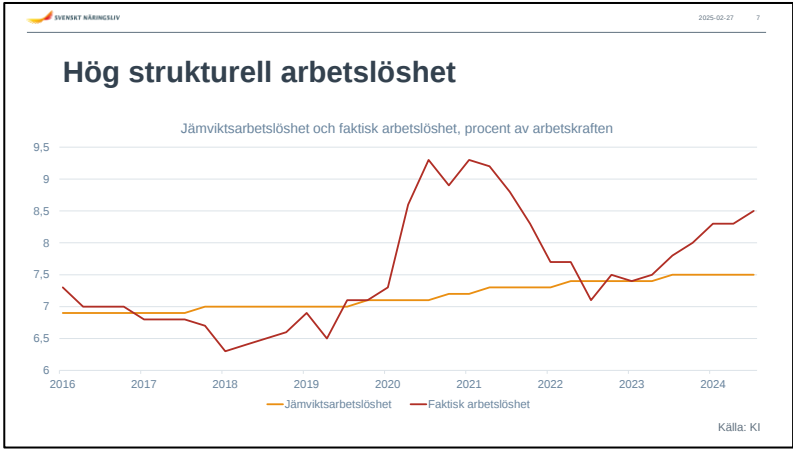
En tudelad arbetsmarknad

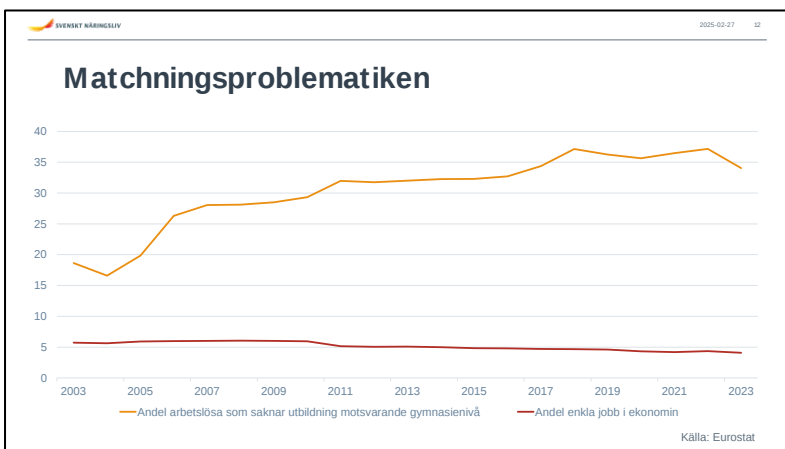
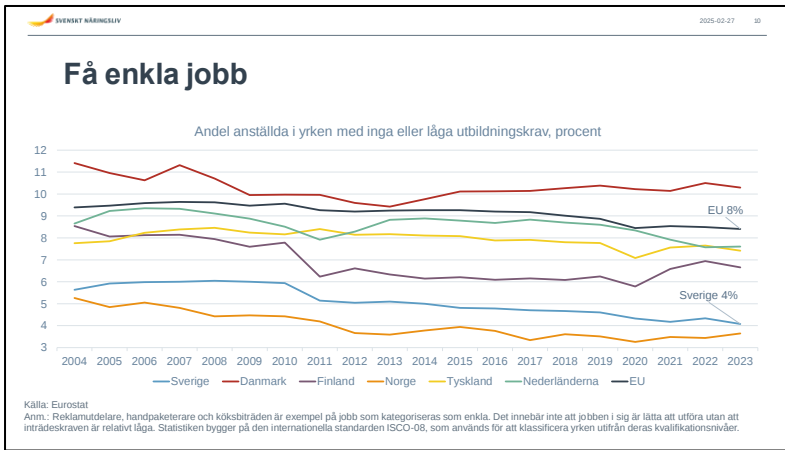
- Hög produktivitet
- Höga reallöner
- Hög sysselsättning
- Høgt arbetskraftsdeltagande

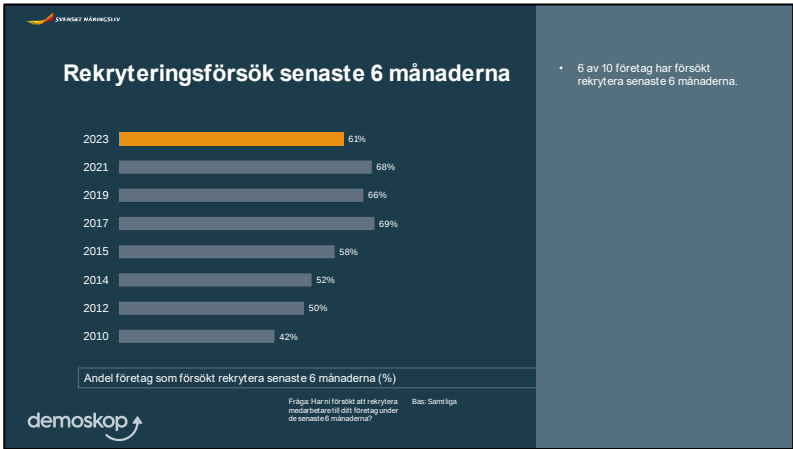
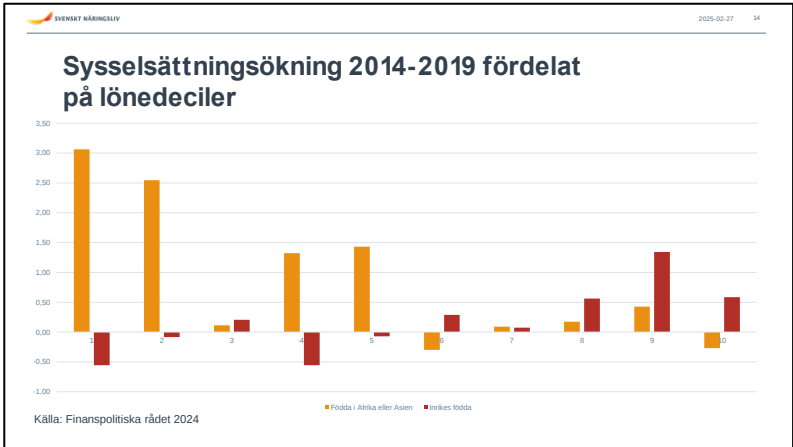
- Høg arbetslöshet
- Integrationsproblem
- Stora grupper med låg utbildning
- Matchningsproblem

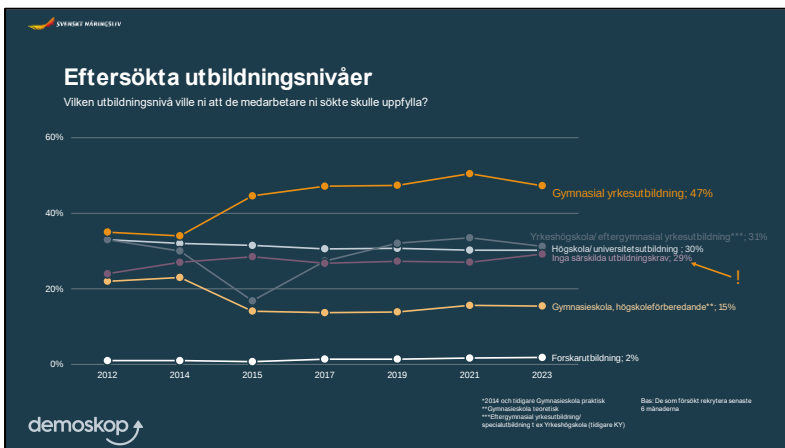
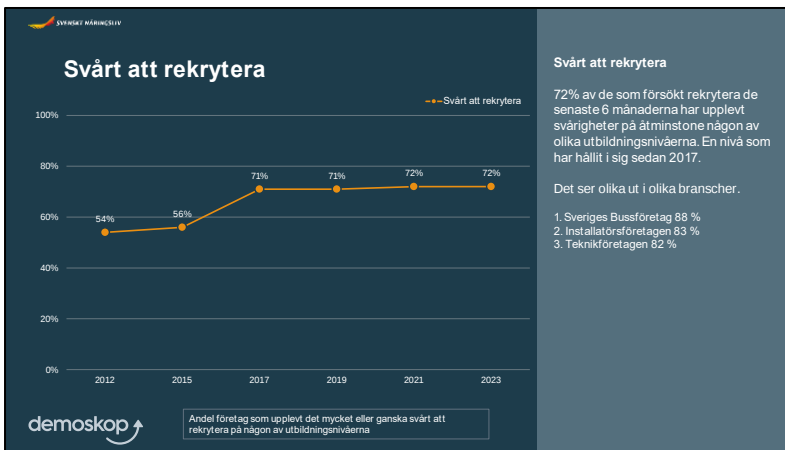

Svårt att hitta rätt kompetens

- 6 av 10 företag har försökt rekrytera
- 7 av 10 företag har svårt att rekrytera
- 4 av 10 rekryteringar misslyckas helt

- Bristande matchning utbildningssystemet och arbetsmarknaden
- Otillräckligt branschinflytande över yrkesutbildningarna
- Arbetsförmedlingen: 30 procent av företagen

- Idag: 30 procent av en årskull går en yrkesutbildning
- Mål: 40 procent bör ta examen från en yrkesutbildning.

Källa: Svenskt Näringslivs Rekryteringsenkät 2024. Undersökning genomförd av Demoskop, oktober-november 2023, 6300 svar.

SVENSKT NÄRINGSLIV

2025-02-2719

Vilka åtgärder behövs?

- **Drivkrafter och utbildning - utbudspolitik**
 - Sänka skatter på arbete
 - A-kassa för omställning och omflyttning
 - Incitament för arbete i trygghetssystemen
 - Utbilda för arbetsmarknaden
 - Yrkesutbildningar
 - Arbetsmarknadsutbildning
 - På gång: bidragstak, aktivitetskrav, kvalificering till välfärden

SVENSKT NÄRINGSLIV

2025-02-2720

Vilka åtgärder behövs?

- **Sänk trösklarna till arbete – efterfrågepolitik**
 - Generell politik för tillväxt
 - Utgå från näringslivet
 - Lägre anställningskostnader:
 - Nystartsjobb
 - Etableringsjobb
 - Riktade sänkningar av skatter/ kostnader?
 - Vägar till fler enkla jobb

Bilder som visades av Torbjörn Hållö**VARFÖR HAR SVERIGE EN
ARBETSLÖSHET PÅ 8,5 PROCENT?**

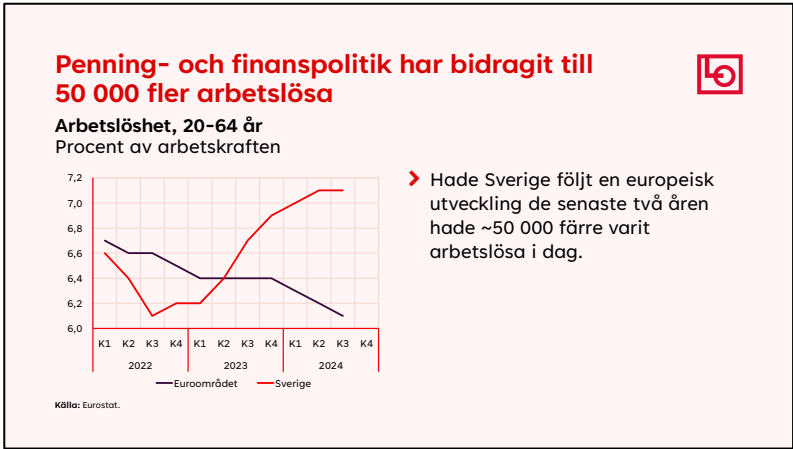
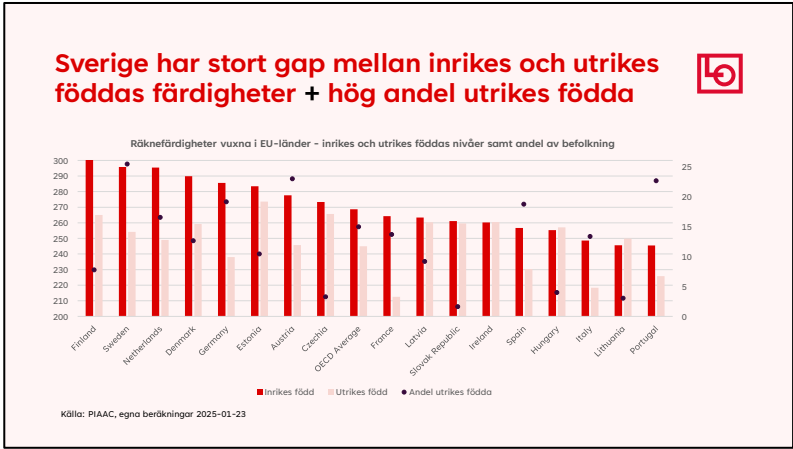
TORBJÖRN HÅLLÖ CHEFSEKONOM LO, RIKSDAGEN DEN 28 JANUARI

**VARFÖR HAR SVERIGE 8,5 PROCENTS
ARBETSLÖSHET?****FÖRKLARINGAR**

1. Omfattande invandring från tredje världen
2. Riksbanken (och finanspolitiken)
3. För få har läst en yrkesutbildning

Omfattande invandring från tredje världen

- Sverige har fört EUs mest liberala invandringspolitik (och fortsätter delvis föra).
 - Sverige har i dag en högre andel utrikes födda än t.ex. invandringslandet USA **någonsin** har haft.
 - Sverige har ett **större gap** än de flesta andra västländer mellan inrikes och utrikes föddas grundläggande färdigheter.
- => En arbetslöshet som domineras av utrikes födda med svaga kunskaper och färdigheter.

- ### 100 000-tals för få utbildade yrkesarbetare i Sverige
- Endast cirka 37 procent av gymnasieleverna läser ett yrkesprogram.
 - Utbredd nedvärdering av yrkesprogrammen, med återkommande politiska förslag att sänka krav och innehåll.
 - Utbildningsinflation (akademisk) på arbetsmarknaden.
 - Historiskt låga volymer för arbetsmarknadsutbildning (cirka 6 000 personer).
 - Europeisk invandring av yrkesarbetare har de senaste årtiondena delvis löst matchningsproblem. Men tar nu slut...

MINA TRE RÅD

1. STRAM MIGRATIONSPOLITIK
2. RÄNTA ANPASSAD TILL SVERIGE och EXPANSIV FINANSPOLITIK
3. EN BRED POLITIK FÖR FLER YRKESARBETARE
 - Tala väl om yrkesutbildning (gratis!)
 - Öka volymen i arbetsmarknadsutbildning
 - Främja och ställ krav på företagens ansvar för arbetsplatsförlagd utbildning
 - Kombinera praktisk yrkesutbildning med fungerande svenska för invandrare

2022/23:RFR1	FINANSUTSKOTTET Öppen utfrågning om den aktuella penningpolitiken den 20 oktober 2022
2022/23:RFR2	FINANSUTSKOTTET Översikt med internationella exempel på uppföljning och utvärdering av centralbanker
2022/23:RFR3	FINANSUTSKOTTET Öppen utfrågning om finansiell stabilitet i svensk ekonomi i ljuset av hög inflation och högre räntor
2022/23:RFR4	FINANSUTSKOTTET Öppen utfrågning om Riksbankens årsredovisning 2022 och det senaste penningpolitiska beslutet från februari 2023
2022/23:RFR5	FINANSUTSKOTTET Utvärdering av penningpolitiken 2022
2022/23:RFR6	FINANSUTSKOTTET Öppen utfrågning om Finanspolitiska rådets rapport, Svensk finanspolitik 2023
2022/23:RFR7	FINANSUTSKOTTET Öppen utfrågning om penningpolitiken 2022

RAPPORTER FRÅN RIKSDAGEN		2023/24
2023/24:RFR1	FINANSUTSKOTTET Öppen utfrågning om den aktuella penningpolitiken den 17 oktober 2023	
2023/24:RFR2	SOCIALUTSKOTTET Offentlig utfrågning om nationell högspecialiserad vård	
2023/24:RFR3	CIVILUTSKOTTET Offentligt sammanträde om vårdnad, boende och umgänge vid våld i familjen.	
2023/24:RFR4	NÄRINGSUTSKOTTET Näringsutskottets offentliga sammanträde om energilagring	
2023/24:RFR5	TRAFIKUTSKOTTET Offentligt sammanträde om artificiell intelligens (AI)	
2023/24:RFR6	SOCIALUTSKOTTET Offentligt sammanträde om reformen av EU:s läkemedelslagstiftning	
2023/24:RFR7	TRAFIKUTSKOTTET Planera laddinfrastruktur för vägtrafik – en kunskapsöversikt	
2023/24:RFR8	FINANSUTSKOTTET Den demokratiska granskningen av centralbanker – En forskningsöversikt	
2023/24:RFR9	CIVILUTSKOTTET Offentligt sammanträde – Hur säkerställer vi ett bostadsbyggande som möter behov och efterfrågan i hela landet?	
2023/24:RFR10	FINANSUTSKOTTET Offentligt sammanträde om finansiell stabilitet i en osäker omvärld – hur påverkas Sverige?	
2023/24: RFR11	MILJÖ- OCH JORDBRUKSUTSKOTTET Utvärdering av förädlingsindustrin och detaljhandeln för livsmedel	
2023/24: RFR12	TRAFIKUTSKOTTET Offentligt sammanträde om trafikens elektrifiering	
2023/24: RFR13	FINANSUTSKOTTET Riksbankens årsredovisning 2023 och den aktuella penningpolitiken	
2023/24: RFR14	SOCIALUTSKOTTET Offentligt sammanträde om civilt försvar och krisberedskap inom hälso- och sjukvården	
2023/24:RFR15	FINANSUTSKOTTET Svensk penningpolitik 2023	
2023/24:RFR16	NÄRINGSUTSKOTTET Näringsutskottets offentliga sammanträde om en forsknings- och innovationspolitik för ett konkurrenskraftigt näringsliv	
2023/24:RFR17	FINANSUTSKOTTET Offentligt sammanträde om Finanspolitiska rådets rapport, Svensk finanspolitik 2024	

2023/24:RFR18	FINANSUTSKOTTET Offentligt sammanträde med utfrågning av Riksbankens direktion om penningpolitiken 2023
2023/24:RFR19	CIVILUTSKOTTET Offentligt sammanträde om överskuldsättning

RAPPORTER FRÅN RIKSDAGEN		2024/25
2024/25:RFR1	SOCIALFÖRSÅKRINGSUTSKOTTET Arbetslivsinriktad rehabilitering för sjukskrivna med stressrelaterad ohälsa – en utvärdering	
2024/25:RFR2	FINANSUTSKOTTET Offentligt sammanträde med utfrågning av Riksbankens direktion om penningpolitiken 2024	
2024/25:RFR3	FÖRSVARsutskottet Uppföljning av det civila försvaret – erfarenheter från tre beredskapssektorer	
2024/25:RFR4	FINANSUTSKOTTET Finansutskottets offentliga sammanträde om finansiering av ny kämkraft	
2024/25:RFR5	NÄRINGSUTSKOTTET Näringsutskottets offentliga sammanträde om företag som brottsverktyg	
2024/25:RFR6	CIVILUTSKOTTET Civilutskottets offentliga sammanträde om civilt försvar	
2024/25:RFR7	FINANSUTSKOTTET Offentligt sammanträde med utfrågning av Finansiella stabilitetsrådet	

**SVERIGES
RIKSDAG **

Beställningar: Riksdagens tryckeriexpedition, 100 12 Stockholm
telefon: 08-786 58 10, e-post: order.riksdagstryck@riksdagen.se
Tidigare utgivna rapporter: www.riksdagen.se under Dokument & lagar